

NÁRODNÍ RÁMCOVÝ PROGRAM KNĚŽSKÉ FORMACE

Ratio nationalis institutionis sacerdotalis

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE
PRAHA 2008
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Seznam použitých zkratk

DOKUMENTY II. Vatikánského koncilu. Praha : Zvon, 1995

- LG Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*
(21. listopadu 1964)
- DV Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum*
(18. listopadu 1965)
- SC Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*
(4. prosince 1963)
- GS Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965)
- PO Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*
(7. prosince 1965)
- OT Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius* (28. října 1965)
- PC Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis* (28. října 1965)

PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

- EN PAVEL VI. Apoštolská exhortace – hlásání evangelia *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975). Praha : Zvon, 1990
- PDV JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská adhortace o výchově kněží v současných podmínkách *Pastores dabo vobis* (25. března 1992). Praha : Zvon, 1993

OSTATNÍ

- AAS *Acta Apostolicae Sedis*
- ČBK Česká biskupská konference
- CIC *Kodex kanonického práva (Codex Iuris Canonici)*. Praha : Zvon, 1994
- ECTS European Credit Transfer and Accumulation System
- KKC *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001

Dokumenty Kongregace pro katolickou výchovu

- RFIS *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (6. ledna 1970;
2. vyd. 19. března 1985)
Studium filozofie v seminářích (20. ledna 1972)
Hlavní myšlenky pro výchovu ke kněžskému celibátu
(11. dubna 1974)
Církevní právo ve vzdělávání kněží (2. dubna 1975)
Teologické vzdělání budoucích kněží (22. února 1976)
Okružní list o formaci povolání dospělých (14. července 1976)
Instrukce o liturgickém vzdělání kandidátů kněžství
(3. června 1979)
Okružní list: Aktuální pokyny k uvedení kandidátů kněžství
do duchovního života (6. ledna 1980)
Orientace pro výchovu k lidské lásce – pokyny k sexuální
výchově (1. listopadu 1983)
Pastorace migrantů ve formaci budoucích kněží
(25. ledna 1986)
Hlavní body vzdělání budoucích kněží v oblasti sdělovacích
prostředků (19. března 1986)
Okružní list zabývající se studii o východních církvích
(6. ledna 1987)
Mana v intelektuálním a duchovním vzdělávání
(25. března 1988)
Hlavní body studia a výuky sociální nauky církve ve vzdělá-
vání kněží (30. prosince 1988)
Instrukce o studiu církevních otců ve vzdělávání kněží
(10. listopadu 1989)
Normy pro přípravu vychovatelů v seminářích
(4. listopadu 1993)
Normy pro výchovu kandidátů kněžství s ohledem na problé-
my manželství a rodiny (19. března 1995)
Instrukce biskupským konferencím o přijímání kandidátů do
semináře, kteří přicházejí z jiných seminářů nebo řeholních
institutů (9. října 1986 a 8. března 1996)
Propedeutický úsek (1. května 1998)

- Okružní listy o kanonických normách vztahujících se na iregu-
laritu a překážky v Ordines recipiendos, nebo v Ordines
exercendos (27. července 1992 a 2. února 1999)
Instrukce o kriteriích pro rozlišování povolání u osob s ho-
mosexuálními sklony v souvislosti s jejich přijetím do semi-
náře a připuštění ke svátosti svěcení (4. listopadu 2005).
Praha : ČBK, 2006

CONGREGATIO
DE INSTITUTIONE CATHOLICA
(DE SEMINARIIS ATQUE STUDIORUM INSTITUTIS)

DECRETUM

Conferentia Episcopalis Rei Publicae Cecchiae ad augescentes sacerdotalis praeparationis exigentias respiciens, in animo habuit suam "*Rationem institutionis sacerdotalis*" perficere, praesentis temporis culturalibus et socialibus circumstantiis prae oculis habitis. Quem ad assequendum finem, eadem Conferentia ad rem Magisterii fontes perlustravit, verae utilitatis elementa sanae doctrinae et paedagogiae exinde colligens ad futurorum sacerdotum spiritalem, humanam, intellectualem et pastoraalem efformationem novis vitalibus impulsionebus ditandam, peculiari nostrae aetatis indoli consonis. Haec "*Ratio*" sana doctrina atque authentico apostolico et missionario spiritu penitus imbuta est, ad novam evangelizationem omni ope fovendam et promovendam hodie tam necessariam.

Merita laude pariter extollenda est istius Exc.mi Episcopatus sollicitudo de recta ac profunda philosophica et theologica alumnorum praeparatione, hodierno scientiae sacrae progressui accommodata, quae in "*Ratione studiorum*" claris principiis generalibus atque particularibus pro singulis disciplinis normis ita definita exhibetur, ut personali sacerdotum spirituali vitae atque universae missioni pastoralis in hodierna societate tutum fundamentum praestare possit.

Quibus igitur rite consideratis ac perpensis, haec Congregatio de Institutione Catholica (de Seminariis atque Studiorum Institutis), libenter praesentem "*Rationem institutionis sacerdotalis pro Re Publica Cecchia*", ad normam Can. 242 § 1 CIC ad **sexennium approbat**, necnon ab iis ad quos pertinet fideliter observari iubet; servatis ceteris de iure servandis, contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Datum Romae ex Aedibus Congregationum, d. XXX m. Novembris a. D. MMVII, in Festo Sancti Andreae Apostoli.

PRAEFECTUS

SUBSECRETARIUS

KONGREGACE
PRO KATOLICKOU VÝCHOVU
(SEMINÁŘE A STUDIJNÍ INSTITUTY)

DEKRET

Česká biskupská konference vzala vážně rostoucí požadavky na přípravu kněží a pojala úmysl vytvořit vlastní *program kněžské formace* se zřetelem ke kulturním a společenským okolnostem dnešní doby. K dosažení tohoto cíle ČBK prostudovala příslušné prameny magisteria a shromáždila z nich skutečně užitečné prvky neporušené nauky i pedagogiky, aby budoucí výchovu kněží obohatila po stránce duchovní, lidské, intelektuální a pastorační novými, živými impulsy, které souznějí se specifickým charakterem naší doby. Tento *program* je hluboce prodechnut neporušenou naukou a duchem autentického apoštolátu i misijní služby s cílem všemi silami podporovat a šířit novou evangelizaci, dnes tak naléhavě potřebnou.

Zaslouženou chválou je zapotřebí vyznamenat péči Jejich Excelencí biskupů o správnou a hlubokou filosofickou i teologickou přípravu alumnů, přizpůsobenou dnešnímu pokroku v posvátných vědách. *Program formace* ji vymezuje jasnými obecnými zásadami i dílčími směrnici pro jednotlivé disciplíny tak, že formace je schopna dávat pevný základ osobnímu duchovnímu životu kněží i celému pastoračnímu poslání v dnešní společnosti.

Po řádném prozkoumání a zvážení tedy Kongregace pro katolickou výchovu (pro semináře a studijní instituty) podle ustanovení kán. 242, § 1 CIC ráda **schvaluje** předložený *Národní rámcový program kněžské formace na šest let* a ukládá těm, jichž se týká, aby tohoto programu s oddaností dbali, při zachování ostatních ustanovení, které je podle práva nutno zachovávat; cokoli je s dekretem v rozporu, neruší jeho platnost.

Řím, v sídle Kongregace, 30. listopadu 2007, na svátek sv. Ondřeje apoštola.

kard. Zenon Grocholewski
prefekt

A. Vincentius Zani
podsekretář

**NÁRODNÍ
RÁMCOVÝ PROGRAM
KNĚŽSKÉ FORMACE**

Úvod

Rostoucí požadavky na přípravu budoucích kněží vedly k důkladné revizi systému kněžské formace v České republice a ke vzniku národního dokumentu *Ratio nationalis institutionis sacerdotalis*. Je vypracovaný podle přesných teologických kritérií a současných pastoračních požadavků. Základní prvky tvoří čtyři rozměry vzdělání kněze: rozměr lidský, duchovní, intelektuální a pastorální. Vztahuje se na formaci kandidátů kněžství od jejich přijetí do formačního procesu až k přijetí kněžského svěcení; permanentní formace se jen dotýká. Týká se rovněž činnosti teologických fakult, neboť vychází z předpokladu, že seminární formace je jen částí celkové formace budoucích kněží, na níž má vzdělávání svůj podstatný podíl. Tento dokument se vztahuje především na teologický konvikt a seminář. V druhé části vychází z hluboké souvislosti intelektuální formace s formací lidskou a duchovní. Této souvislosti si mají být vědomi jak představení seminářů, tak pracovníci teologických fakult, a mají usilovat o co možná nejúčinnější spolupráci.

Ratio je závazný dokument určený všem, kdo za formaci budoucích kněží nesou odpovědnost, tj. samotným kandidátům kněžství, biskupům, představeným seminářů a všem dalším formátorům.

Církev v České republice si je vědoma toho, že její životnost je ve veliké míře závislá na kvalitě kněží a ta zase na formaci, kterou ti obdrží jak před svěcením, tak i po celou dobu plnění kněžské služby. Seminář je proto „něčím více než místem a hmotným prostorem. Je duchovním prostorem svým způsobem života a ovzduším, které podporuje a zajišťuje proces formace tak, aby se osoba povolána Bohem ke kněžství mohla svátostí kněžství stát živým obrazem Ježíše Krista, Hlavy a Pastýře církve.“¹

Nynější *Ratio* hojně čerpá ze zdroje, kterým je *Apoštolská adhortace Pastores dabo vobis*, poněvadž v ní je obsažen velmi bohatý formační materiál. Zároveň sahá i do dokumentů Kongregace pro katolickou výchovu a Kongregace pro klérus vydaných po Druhém vatikánském koncilu, které se věnují konkrétním rozměrům formace, a to jak formace kandidátů ke kněžství, tak i stálé kněžské formace.

¹ PDV 42.

I.

ŘÁD PRO FORMACI (RATIO FORMATIIONIS)

1. KNĚŽSKÁ IDENTITA

Kněžská formace vyžaduje zároveň od vychovatelů i od bohoslovců, aby měli co nejlépejší vědomí o podstatě kněžství Krista, obecného kněžství všech křesťanů, vyplývajícího ze křtu, dále o podstatě služby hierarchického kněžství a o způsobu života a o úkolu, který stojí před knězem. „Znalost podstaty a poslání služebního kněžství je nezbytným předpokladem a současně nejjistějším průvodcem a nejrozhodnějším popudem (...) k probuzení a rozeznávání kněžských povolání a k formaci těch, kteří byli povoláni k svátostné službě.“ Poznání kněžské identity je „základem pro vhodnou formaci v době přípravy na přijetí kněžského svěcení a potom po celý kněžský život“.²

1.1 Věřoučné chápání služebního kněžství

Učení Druhého vatikánského koncilu a pokoncilní dokumenty zdůrazňují, že zkoumání podstaty kněžství a kněžského poslání by se mělo uskutečňovat ve vztahu k Nejsvětější Trojici a k církvi.

Podstata kněžství:

- Kněžství vyplývající ze svěcení může být chápáno jenom ve spojitosti s Nejsvětější Trojici: „Vždyť kněz je z moci konsekrace přijaté kněžským svěcením poslán Otcem skrze Ježíše Krista, Hlavu a Pastýře svého lidu. Jemu je zvláštním způsobem připodobněn (*configuratur*), aby žil a z moci Ducha svatého působil ve službě církvi a pro spásu světa.“³

² PDV 11.

³ PDV 12; KKC, 1563.

- Ježíš Kristus je jediný a nejvyšší kněz. On ukázal dokonalou a definitivní podobu kněžství Nového zákona. Jako Bůh–Člověk je dokonalým prostředníkem mezi Bohem a lidmi. On je předpověděným Dobrým Pastýřem, který zná své ovce, za ně dává život a chce všechny shromáždit kolem sebe. On je Pastýř, který slouží a ukazuje, jak se má sloužit.
- Kristus Pán svoji kněžskou důstojnost a svoje kněžství předal učedníkům a učinil z nich nový kněžský lid. Zvláště ale povolal a ustanovil Dvanáct a dal jim výjimečnou moc, díky které měli pokračovat v jeho spasitelném poslání pro dobro celého kněžského lidu. Apoštolové povolávali spolupracovníky: biskupy, presbytery a jáhny. Skrze vkládání rukou a modlitbu jim předávali dar Ducha Svatého, který je uschopňoval k plnění poslání.
- Služebné kněžství je svátostným znamením a ontologickou účastí na jediném Kristově kněžství. „Vysvěcení služebníci mají účast na jediném kněžství Kristově. Duch Svátý je připodobňuje skrze svátostné pomazání novým a specifickým způsobem Kristu, Hlavě a Pastýři.“⁴
- Kněz skrze svěcení je „poznámenán trvale a nesmazatelně ve své vlastní bytosti (*in sua ipsius natura*) jako služebník Ježíše a církve. Je mu určen trvalý a nezvratný způsob života a je mu uložena pastorační služba, která je sama o sobě trvalá, protože je zakořeněna v jeho bytosti a zahrnuje celý jeho život.“⁵ Kněžství je proto možno pochopit a určit jenom ve vztahu k církvi. Tím, že kněz reprezentuje Krista jako Hlavu, Pastýře a Ženicha církve, stojí nejen v církvi, ale také vůči církvi (*in Ecclesia – erga Ecclesiam ponitur*). Kněžství patří společně se slovem Božím a se svátostnými znameními, kterými slouží, ke konstitutivním prvkům církve. Služba kněze je zde výhradně pro církev a pro rozvinutí všeobecného kněžství celého Božího lidu, „které se uskutečňuje v rozvoji křestní milosti, v životě víry, v naději a lásce, v životě podle Ducha. Služebné kněžství slouží všeobecnému kněžství a je zaměřeno na rozvoj křestní milosti všech křesťanů.“⁶ Je urče-

no nejen pro místní církev, ale také pro celou univerzální církev⁷ ve společenství s biskupem, s Petrem a pod Petrem. Právě díky kněžství biskupa je druhý stupeň svátostného kněžství vřazen do apoštolské struktury církve. Tak vystupuje kněz, stejně jako apoštolové, jako Kristův vyslanec (srov. 2 Kor 5,20). Na tom je založeno misionářské poslání každého kněze.⁸

Poslání a úkoly kněze:

- Podstata kněžského poslání spočívá „v pokračování přítomnosti Krista, jediného velekněze“⁹, Krista jako Hlavy církve. Skrze přijetí svátosti svěcení se člověk milostí Ducha Svatého připodobňuje Kristu – knězi, učiteli a pastýři.¹⁰ Podílí se na vlastním poslání Krista jako Hlavy. Tím však nepřestává být údem Tajemného těla. Jako apoštol nepřestává být učedníkem. Naopak, jeho apoštolát vyrůstá z trvalého postoje učedníka. Jen ve stálém učenlivém naslouchání jedinému Mistru může i kněz být učitelem; jen jako ovce, která se nechá vést Dobrým pastýřem, může pást stádece jemu svěřené; jen v živém vědomí, že jeho Kristus miloval a obětoval se za něho (srov. Gal 2,20), může se spolu s Kristem podávat denně jako oběť. Působení kněze vychází ze spojení s Kristem, z přijetí daru. Jeho činnost vychází z kontemplace, apoštolát z bytí s Ježíšem. Toto je základ kněžské spirituality a východisko pro formaci ke kněžství. Duchovní formace má za cíl připravit člověka na kněžství, na oběť; intelektuální formace vede učedníka k tomu, aby se mohl stát učitelem; pastorační formace pomůže osvojit si vše potřebné pro pastýřskou službu. Trojí poslání či úřad kněze může být účinně vykonáván, jen když se opírá o zdravý lidský základ. Proto všechny tyto tři oblasti formace se nemohou obejít bez formace lidské.
- Úkoly kněze v církvi jsou chápány jako služba Kristu zpřítomněnému v církvi, která je Tajemství, Společenství a Poslání. Skrze účast na Kristově pomazání a poslání kněz může stále vnášet

⁴ PDV 15.

⁵ PDV 70.

⁶ KKC, 1547.

⁷ Srov. PO 10.

⁸ PDV 16; srov. KKC, 1550.

⁹ PDV 15.

¹⁰ Srov. KKC, 1585.

do církve jeho modlitbu, slovo, obět' a spasitelné působení. Kněz je tedy „*služebníkem církve jako tajemství*, protože má moc svátostnými znameními v jednotě s církví zpřítomňovat zmrtvýchvstalého Krista. Je také *služebníkem církve jako společenství*, po-něvadž – ve spojení s biskupem a v těsném spojení s presby-teriem – vytváří jednotu církevního společenství v harmonii různých povolání, charismat a služeb. A konečně je *služebníkem církve jako poslání*, protože buduje společenství věřících, aby zvěstovalo evangelium a vydávalo o něm svědectví.“¹¹

1.2 Charakteristika diecézního kněze

„Evangelijní radikalismus je pro všechny křesťany bez výjimky základem a nezanedbatelným požadavkem, který vyrůstá z Kristovy výzvy následovat a napodobovat ho v hluboké vnitřní sounáležitosti vyvolané Duchem (srov. Mt 8,18nn.; 10,37nn.; Mk 8,34–38; 10,17–21; Lk 9,57nn.). Tento požadavek se týká kněží nejen proto, že jsou „v“ církvi, ale také proto, že stojí „v prvních řadách“ církve [quodammodo praesunt], protože jsou připodobněni Kristu, Hlavě a Pastýři, připraveni ke svaté službě a poslání ji plnit s životností pastorační lásky. Důsledkem a projevem tohoto evangelijního radikalismu je rozkvět rozmanitých ctností a morálních postojů, nezbytných pro pastorační a duchovní život kněze, jako např. víra, pokora před tajemstvím Božím, milosrdenství a moudrost. Mocnějším výrazem tohoto radikalismu jsou různé „evangelijní rady“, které překládá Ježíš v horském kázání (srov. Mt 5–7); mezi těmito *radami* jsou navzájem těsně spojeny poslušnost, čistota a chudoba. Kněz je povolán k tomu, aby je uváděl do života přiměřeným způsobem, ba co více – podle jejich ideálu a prvotního významu, jímž je utvářena a z něhož se odvozuje jeho kněžská identita.“¹²

Kněžská poslušnost je především „*apoštolskou*“ *poslušností*; obsahuje však také *komunitní požadavky*. Konečně má kněžská poslušnost specifický „*pastorační*“ *charakter*.¹³

Mezi evangelijními radami vyniká drahocenný dar Boží milosti, který Otec dává některým křesťanům (srov. Mt 19,11; 1 Kor 7,7), aby se v panenství nebo v celibátu mohli snáze, s nerozděleným srdcem (srov. 1 Kor 7,32–34) oddat pouze Bohu. Tato dokonalá zdrženlivost pro Boží království byla vždy v církvi v nemalé úctě jako znamení a pobídka lásky a jako zvláštní zdroj duchovní plodnosti ve světě. Dokonalá čistota v kněžském celibátu je drahocenný Boží dar církvi a znamení Boží lásky k tomuto světu. Kněžský celibát je darování sebe samého v Kristu a s Kristem, obětované pro jeho církev. Je to výraz kněžské služby církvi v Pánu a s Pánem.¹⁴

Chudoba kněze přejímá díky připodobnění se Kristu, Hlavě a Pastýři, ve svátosti kněžství zřetelný „*pastorační*“ *charakter*. Kněz, který je osobně zapojen do života obce a který je za ni odpovědný, musí také při spravování majetku obce podat svědectví o plné „*průzračnosti*“; s tímto majetkem nesmí nikdy nakládat tak, jako by to byl jeho vlastní majetek, ale jako s tím, z čeho musí složit účty před Bohem i před bratry, především chudými.

Vnitřní svoboda, která chrání a živí evangelijní svobodu, uschopňuje kněze k tomu, aby stál na straně nejslabších a solidarizoval se s jejich snahami zřídit spravedlivější společenský řád.

Ježíš Kristus, který zbaven všeho ukázal na kříži dokonalost své pastýřské lásky, je vzorem a pramenem ctností poslušnosti, čistoty a chudoby. Kněz má žít tyto ctnosti jako výraz pastorační lásky k bratřím a sestrám. Kněz má mít, jak píše Pavel křesťanům do Filip, „*to smýšlení*“, jaké měl Kristus, který se sám sebe zřekl, aby nalezl v poslušné, čisté a chudé lásce nejlepší cestu ke sjednocení s Bohem a k jednotě s lidmi (srov. Flp 2,5).¹⁵

„Příslušnost kněze k místní církvi a jeho pokorná angažovanost pro ni musí být chápána jako duchovní hodnota. Tuto skutečnost nelze ocenit a zhodnotit pouze z hlediska organizačního a disciplinárního.

¹³ Srov. PDV 28.

¹⁴ Srov. PDV 29.

¹⁵ Srov. PDV 30.

¹¹ PDV 16.

¹² PDV 27.

Naopak, vztah k biskupovi v jednom presbyteriu, spoluúčast na jeho starostech o církev, angažovanost v evangelijní péči o Boží lid v konkrétních dějinných i životních podmínkách místní církve – to jsou nepominutelné prvky v charakteristice kněze a jeho duchovního života. V tomto smyslu se inkardinace neomezuje pouze na právní vázanost, ale přináší s sebou také řadu duchovních a pastoračních postojů a rozhodnutí, které propůjčují kněžskému povolání vlastní tvářnost.

Kněz si musí být vědom toho, že jeho příslušnost k místní církvi je svou podstatou charakteristickým prvkem, pomáhajícím prožívat pravou a vlastní křesťanskou spiritualitu. V tomto smyslu nachází kněz právě ve své příslušnosti a ve svém odevzdání se místní církvi bohatý pramen znaků a kritérií pro rozlišování a pro činnost, které formují nejen jeho pastorační poslání, ale i jeho duchovní život.¹⁶

Být diecézním knězem znamená trvale zasvětit celý svůj život službě partikulární církvi. Tato služba musí být uskutečňována prostřednictvím velkorysé spolupráce a podřízenosti biskupovi místní církve až k účasti na jeho (biskupově) povolání položit za ovce svůj vlastní život, po vzoru Krista, Dobrého Pastýře, který „miloval církev a sám sebe za ni obětoval“ (Ef 5,25). Na místě, kam bude jako kněz poslán, musí určitým způsobem zpřítomňovat biskupa, od něhož přebírá část poslání a zodpovědnosti v denní pastýřské službě.¹⁷

Diecézní kněz je skrze vkládání biskupových rukou včleněn do diecézního presbyteria a je proto spojen také s ostatními kněžími dané diecéze „hlubokým svátostným bratrstvím“.¹⁸ S nimi vytváří jeden kněžský sbor a je poslán spolupracovat na tomtéž díle při budování Kristova těla.

Kněz, inkardinovaný v diecézi, musí přistupovat s největší zodpovědností ke službě té části Božího lidu, již je pastýřem, a snažit se vždy a za všech okolností být pro své stádo tvůrcem společenství a jednoty a vzorem pastýřské lásky Krista, jediného Pána, Spasitele a Ženicha církve. Pevná vazba na konkrétní diecézi neznamená uzavření se širším horizontům, nepotlačuje misionářského ducha ve prospěch spolupráce mezi církvemi a otevřenosti ke službě celému Božímu lidu.

¹⁶ PDV 31.

¹⁷ Srov. LG 20b.

¹⁸ Srov. PO 8.

1.3 Charakteristika kněze v různých formách zasvěceného života

Kněžství řeholníků má různou podobu podle společnosti, ke které řeholní kněz přísluší. Jiný přínos pro církev bude mít a jinak bude své kněžství prožívat na kněze vysvěcený poustevník nebo mnich, jinak člen kontemplativně apoštolského řádu nebo řádu či kongregace zaměřených na apoštolát. Co je jim všem společné, je život zasvěcený Bohu, žitý podle evangelijních rad chudoby, čistoty a poslušnosti. Řeholní kněz je nejprve řeholník, pak kněz. Jeho identita je dána v prvé řadě jeho zasvěcením, z něhož teprve případně vyvěrá apoštolská služba. Proto „ti, kdo slibují zachovávat evangelijní rady, ať především hledají a milují Boha, který nás miloval dříve (srov. 1 Jan 4,10), a za všech okolností ať se snaží vést život skrytý v Bohu... Proto ať členové společnosti vytrvale pěstují ducha modlitby i modlitbu samu a přitom ať čerpají z pravých křesťanských zdrojů duchovního života.“¹⁹ Řeholní kněží mají prožívat své kněžství v souladu s duchem své společnosti, ve věrnosti jí vlastnímu charismatu, při svědomitém zachovávání řehole. Takže „ačkoli potřeba činného apoštolátu je naléhavá,“ přece je třeba, aby si společnosti, které jsou zcela zaměřeny na kontemplaci, uhájili – a bylo to respektováno od ostatních údů církve –, že „se jejich členové věnují jedině Bohu v samotě a mlčení, ve stálé modlitbě a ochotném pokání.“²⁰ Ve společnostech apoštolsky zaměřených „patří apoštolská a dobročinná činnost k samé podstatě řeholního života. Tuto svatou službu a vlastní dílo lásky jim svěřila církev, aby ji vykonávali jejím jménem. Proto má být celý řeholní život jejich členů prostoupen apoštolským duchem a naopak veškerá apoštolská činnost má být ztvářována duchem řeholním.“²¹ Pro své řeholní bytí a apoštolskou službu ať nacházejí povzbuzení v uznání celé církve, která nachází zasvěcený život „v samém srdci církve“ a považuje ho za „velmi cenný dar pro lid Boží“.²²

¹⁹ PC 6.

²⁰ PC 7.

²¹ PC 8.

²² JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská adhortace o zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě *Vita consecrata* (25. března 1996), č. 3. Praha: Zvon, 1996.

1.4 Vzájemný vztah všech forem kněžství a společný podíl na pastoraaci

Pojem „pastorace“ obsahuje nejen pastoraaci farní. K pastýřské péči patří právě tak duchovní vedení, exercicie, kategoriální pastorační péče v různých podobách, ekumenický a mezináboženský dialog a dialog s ateisty, apolitická společenská angažovanost ve prospěch křesťanských hodnot s využitím sdělovacích prostředků. Také intenzivní modlitba, kontemplace nebo duchovní život v odloučení od světa mají svůj podíl na pastorační plodnosti církve. Pro různé formy kněžství platí Pavlovo slovo o různých údech v jednom těle Kristově, kde „oko nemůže říci ruce: 'Nepotřebuji tě!' nebo zase hlava nohám: 'Nepotřebuji vás!'“ (1 Kor 12,21). Kromě toho diecézní kněží potřebují nejen různé speciální pastorační činnosti jednotlivých řeholí, ale potřebují služby těch, kdo pečují o duchovní život a jeho rozvoj nebo o vzdělání i pro svůj vlastní kněžský život. Proto je zde namístě vzájemná úcta a respekt k osobnímu zasvěcení a službě evangeliu každého kněze, ať řeholního nebo diecézního, a k následování vlastního charismatu každé řehole. Výchova řeholních i diecézních kněží má tuto vzájemnou úctu a respekt kandidátům kněžství vštěpovat, aby se nikdo necítil být vyvýšený nad druhého nebo naopak od druhých ponížěn. Všichni mají Bohu děkovat za povolání, jehož se jim dostalo, a jež mají po celý život realizovat a pravdivě rozvíjet.

2. OBLASTI KNĚŽSKÉ FORMACE

Úvod: Závaznost pro všechny formy a ve všech etapách

Kněžská formace má vést k tomu, aby kněží celým svým životem zpřítomňovali svátostným způsobem „živý obraz“ Krista Hlavy, Učitele, Kněze a Pastýře církve.²³ Měla by být solidní a úplná a proto zahrnuje rozměr lidský, duchovní, intelektuální i pastorační. Měl by jí předcházet propedeutický rok a také by měla pokračovat po ukončení seminární formace. Rozměry kněžské formace by měly být vzá-

²³ Srov. OT 4; LG 28; PO 4–9; PDV 42.

jemně harmonicky sladěné, a to tím způsobem, aby se lidská formace stala základem celku,²⁴ duchovní formace jejím srdcem,²⁵ intelektuální formace nástrojem²⁶ a pastorační formace cílem.²⁷

2.1 Lidská formace

Lidská formace je základem veškeré kněžské formace. „Bez vhodné lidské formace, by celému dílu kněžské formace chyběl nezbytný základ.“²⁸ Kněz je povinen snažit se o dosažení co největší lidské dokonalosti, takové, jaká vyzařuje ze života Božího dítěte, povolaneho k tomu, aby bylo „živým obrazem“ Ježíše Krista. U kněze navíc lidská formace má vést k dosažení takové lidské zralosti a schopností, které jsou potřebné k jeho službě v reprezentaci Krista jako Hlavy a Pastýře církve.²⁹ Úkoly lidské formace vyplývají ze specifiky kněžské služby, která vyžaduje takovou lidskou osobnost, která bude pro lidi mostem a ne překážkou při jejich setkání s Kristem.³⁰ Proto tato lidská formace nutně obsahuje i formaci intelektuální – ne specificky teologickou – a kulturní.

2.2 Duchovní formace

Lidská formace zakořeněná v antropologii, která přijímá plnou pravdu o člověku, se otevírá a nachází doplnění ve formaci duchovní, která je srdcem sjednocujícím a oživujícím identitu i poslání každého kněze. Jejím cílem je rozvinutí hlubokého a pevného vztahu mezi knězem a Ježíšem Kristem, Dobrým Pastýřem,³¹ a přijetí za své postojů a citů, které má Ježíš vůči zástupu (srov. Mt 15,32). Podstatou této formace je setkání a přebývání kandidáta s Kristem skutečně přítomným v církvi, zvláště skrze Boží slovo a svátosti.

²⁴ PDV 43–44.

²⁵ PDV 45–50.

²⁶ PDV 51–56.

²⁷ PDV 57–59.

²⁸ Srov. PDV 43–44.

²⁹ PDV 43.

³⁰ Srov. PDV 43.

³¹ Srov. PDV 45.

2.3 Intelektuální formace

Potřeba intelektuální formace, zvláště teologické, vyplývá z účasti kněze na učitelském úřadu Kristově. Tato formace je hluboce spojena s formací lidskou i duchovní.³² Skrze jednotu vědy i života se kněz „podílí na světle Boží mysli a touží si osvojit moudrost, která ho otvírá a zaměřuje na znalost Boha a přilnutí k němu.“³³ V intelektuální formaci je třeba velmi věnovat pozornost úzkému vztahu mezi teologií a duchovním životem. „Teologií může být nazývána jen taková, která je jednotou svatosti a svědectví v životě církve.“³⁴

2.4 Pastorační formace

Pastorační formace je svorníkem celé kněžské formace, proto celá formace ke kněžství musí mít ve svých různých aspektech zásadně pastorační charakter.³⁵ Prvkem, který charakterizuje a sjednocuje spiritualitu kněze, jeho život i službu, je „pastýřská láska“. Díky ní následuje Krista v jeho sebedarování a v jeho službě. Kněz má neustále usilovat o to, aby se více připodobnil Kristu, Dobrému Pastýři, utvářel své srdce podle vzoru srdce Pastýře a přijal za vlastní Kristovo poslání.

3. ETAPY FORMACE

3.1 Teologický konvikt

Teologický konvikt (propedeutický rok) slouží k úvodní formaci těch, kteří podali přihlášku do kněžského semináře a které diecézní biskupové uznali za vhodné pro přípravu k přijetí do kněžského semináře. Je velmi vhodné, aby kandidáti kněžského semináře prošli

³² Srov. PDV 57.

³³ PDV 51–57.

³⁴ J. RATZINGER, „Teologia e Chiesa“, *Communio* 87 (1986), str. 101.

³⁵ Srov. PDV 57.

nejprve tímto vstupním obdobím lidské, křesťanské, intelektuální a duchovní přípravy.³⁶

Cílem formace v Teologickém konviktu je prohloubit u kandidátů základy jejich víry, dovršit jejich obrácení, uvést je do metod modlitby a způsobu života odpovídajícího křesťanské tradici,³⁷ rozvinout u nich znalost obsahu víry, vést je k větší lidské zralosti a přivést je blíže k osobě Ježíše Krista,³⁸ tak aby vědomě vstoupili do jeho školy následování, poznali jej a rozhodli se žít s Kristem, kterého přijmou za svého Pána.³⁹

Těžiště tohoto propedeutického roku je tedy v lidské a duchovní formaci, zahrnuje ovšem i její intelektuální a pastorační stránku.

3.1.1 Lidská formace

Jejím cílem je doplnit nedostatky v lidské a kulturní formaci, zajistit psychickou stabilitu, prohloubit lidské zkušenosti a vypěstovat schopnost sdílet tyto zkušenosti. Zvláštní důraz na lidskou formaci má být kladen v případě kandidátů, kteří vyžadují takovou formaci na základě své osobní situace nebo dosavadního života.

Podstatným bodem ve všech fázích lidské formace budoucích kněží je získání schopnosti rozpoznat vlastní silné i slabé stránky a naučit se s nimi správně a s vírou zacházet.

3.1.2 Duchovní formace

V průběhu propedeutického roku jsou kandidáti uváděni do řádného a pravidelného duchovního života, zvláště do každodenního slavení mše svaté a do pravidelného přijímání svátosti pokání. Mají prohloubit vlastní víru a jasněji rozlišit své povolání. Už v této fázi formace se kandidáti seznamují s duchovním doprovázením a jsou uváděni do Denní modlitby církve.

³⁶ Srov. CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, Documento informativo *IL PERIODO PROPEDEUTICO*, 10. 5. 1998.

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/documents/rc_con_ccatheduc_doc_19981005_semin_proped_it.html

³⁷ Srov. PDV 62.

³⁸ Srov. Jan 1,45–51.

³⁹ Srov. Kol 2,6.7.

3.1.3 Intelektuální formace

Vzhledem k různé úrovni teologické připravenosti kandidátů (jelikož pocházejí často z rodin nábožensky indiferentních anebo neměli možnost se plně účastnit výuky náboženství) je třeba, aby prohloubili znalosti pravd víry. Základní znalosti čerpají z Katechismu katolické církve a z Kompendia Katechismu katolické církve. Intelektuální formace v Teologickém konviktu má též za úkol připravit své studenty na přijímací zkoušku na teologické fakultě, zvláště výukou klasických jazyků, živého jazyka a uvedením do teologie.

3.1.4 Pastorační formace

Pastorace není těžištěm formace v Teologickém konviktu. Přesto i zde je třeba mít pastorační cíl formace na zřeteli. Jde však spíše o vzdálenou přípravu na pastorační službu, tedy více o poznávání pastorace, než o její vlastní vykonávání. Cílem tohoto rozměru formace je také první probuzení pastorační lásky podle vzoru Krista, Dobrého Pastýře.

3.2 Kněžský seminář

Kněžský seminář je zřízen k tomu, aby při výchově budoucích kněží náležitě uváděl do praxe všechny požadavky na kněžskou formaci, jak jsou formulovány v dokumentech Druhého vatikánského koncilu, v následných dokumentech Apoštolského stolce,⁴⁰ v Kodexu kanonického práva, v partikulárních zákonech a v závazných směrnicích České biskupské konference⁴¹ a v rozhodnutích biskupa, v jehož diecézi se seminář nachází a který je zároveň nejvyšším představeným semináře, neboť „prvním reprezentantem Krista při kněžské formaci je biskup.“⁴²

⁴⁰ PDV, RFIS, SC. KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Direktář pro službu a život kněží*. Praha : ČBK, 1995.

⁴¹ Srov. CIC, kán. 242; *Statut kněžských seminářů České biskupské konference*.

⁴² PDV 65.

Kněžský seminář je společenství, které je prostoupené duchem pravé lásky, jež vnímá aktuální nouzi světa, a které je organicky zřízené. V kněžském semináři se odpovědně uplatňuje legitimní autorita a podporuje se lidská a křesťanská zralost bohoslovců podle Kristova vzoru.⁴³

Cílem seminární formace je vychovat zralé, odpovědné a „pravé pastýře duší podle vzoru našeho Pána Ježíše Krista, Učitele, Kněze a Pastýře“⁴⁴ – a to s aktuálním záměrem, aby církev dneška „měla v kněžích své nové evangelizátory.“⁴⁵ K dosažení tohoto cíle musí seminář vytvářet takové podmínky, v nichž mohou seminaristé lidsky a křesťansky dozrávat a připravovat se teoreticky i prakticky na svou službu v konkrétních podmínkách místní církve a ve spojení s církví univerzální.

3.2.1 Lidská formace

Úkoly lidské formace vyplývají ze specifiky kněžské služby, která vyžaduje zralou lidskou osobnost. Tato formace sleduje následující cíle:

- Osvojení lidských vlastností, bez nichž se nemůže kandidát stát zralou osobností:⁴⁶ na prvním místě otevřenost a schopnost komunikace, dále láska k pravdě, upřímnost, poctivost, respekt ke každému člověku, smysl pro spravedlnost a osobní odpovědnost, věrnost danému slovu a diskretnost, soucit a milosrdenství, důslednost, vyváženost v soudech a v chování.
- Schopnost jednání s druhými a umění oceňovat hodnoty lidského společenství.⁴⁷
- Dosažení emocionální zralosti, a to jak se zřetelem na charisma kněžského celibátu, tak i vzhledem k autentičnosti jeho odpovědi na Boží povolání vůbec. Citová zralost má dosáhnout takové úrovně, aby kandidát v opravdové vnitřní svobodě odpovědně, s úctou a respektem prožíval své mezilidské vztahy.

⁴³ Srov. RFIS, pozn. 80.

⁴⁴ OT 4.

⁴⁵ PDV 2.

⁴⁶ Srov. PDV 34, 36, 43.

⁴⁷ PDV 43.

- Výchova svědomí k odpovědnosti, tak aby byl kandidát schopen plnit své závazky vůči Bohu a církvi.⁴⁸

Kritéria dosažené lidské zralosti:

- Vědomí vlastní identity: sebezpochopení, sebezpřijetí, zdravé sebeocení jakožto podmínka k růstu v lásce a ochotě k službě druhým.⁴⁹
- Prožitek a zkušenost vlastního ocenění druhými a ocenění druhých.
- Schopnost vytvářet zralé, pravdivé a hodnotné vztahy.
- Integrace emocionálních potřeb a tužeb do celku osobnosti v souladu s kněžským povoláním.
- Zdravý poměr k sexualitě vlastní a druhých a přijetí celibátního životního stylu s ochotou a porozuměním.
- Schopnost přejímat iniciativu a vedoucí úlohu ve společenství důvěryhodným a kompetentním způsobem s vyloučením tvrdosti a ambiciózních projevů.
- Schopnost sebeodříkání a ochoty k přinášení obětí a sebezáporu, který život služby vyžaduje.

3.2.2 Duchovní formace

Duchovní formace seminaristů souvisí s formací lidskou a rozvíjí ji. Základ duchovní formace seminaristy vychází ze skutečnosti křtu, jímž se člověk znovuzrodil z vody a z Ducha Svatého a Otcem byl povolán k tomu, aby se stal „synem v Synu“, což je závazné pro všechny křesťany.⁵⁰ Pro seminaristu je však zvlášť významné – má-li být svědectví jeho budoucí služby věrohodné –, aby si osvojil naprosto důvěrný vztah ke Kristu, ba samotné smýšlení Kristovo,⁵¹ neboť jeho jménem bude jednou ohlašovat Boží slovo, udílet svátosti a vést Boží lid.

⁴⁸ Srov. PDV 43.

⁴⁹ Srov. Mt 22,39.

⁵⁰ Srov. PDV 45.

⁵¹ Srov. Flp 2,5.

- Kandidát kněžství vyzýván k tomu, aby poznal a zakusil smysl modlitby.⁵² Zejména je uváděn do Denní modlitby církve jako zdroje duchovní plodnosti.
- Kandidát se každý den účastní slavení Eucharistie, aby tak nyní i později považoval slavení Eucharistie za nejdůležitější událost svého dne.⁵³
- Duchovní formace pomáhá kandidátu k osvojení si etnosti pokání a k hlubšímu objevení krásy svátosti smíření a radosti z ní.⁵⁴ Kandidát je uváděn do pravidelného přijímání svátosti smíření.
- Kandidát má přijmout duchovní vedení, jak pro vlastní duchovní růst, tak pro budoucí službu.⁵⁵
- Duchovní formace přivádí kandidáta k tomu, že bude svůj život a poslání prožívat uvnitř tajemství církve, a to jak putující, tak trpící a oslavené. Učí ho vnímat jeho začlenění do společenství svatých, pomáhá mu „nalézat Krista v lidech“⁵⁶, ctít svaté a zvláště „se synovskou důvěrou milovat a ctít nejláhodnější Panu Marii, kterou Ježíš Kristus umírající na kříži dal učedníkovi za matku.“⁵⁷ Rovněž je součástí duchovní formace snaha pěstovat v kandidátech lásku k církvi v její konkrétní historické podobě včetně jejího hierarchického uspořádání, úctu k diecéznímu biskupovi a papeži.

3.2.3 Intelektuální formace

„Intelektuální formace kandidátů kněžství má své specifické zdůvodnění v samé povaze kněžské služby a ve výzvě k nové evangelizaci, k níž náš Pán vyzývá církev na prahu třetího tisíciletí.“⁵⁸ Má směřovat k realizaci několika jasně stanovených cílů:

⁵² Srov. PDV 47.72.

⁵³ Srov. PDV 48.

⁵⁴ Srov. PDV 48.

⁵⁵ Srov. PDV 48.

⁵⁶ PDV 49.

⁵⁷ OT 8.

⁵⁸ Srov. PDV 51.

- Připravit kněze schopné porozumět světu a vést s ním kvalifikovaný dialog.
- Přivádět k úplnému a integrálnímu vidění pravd, tzn. znát všechny křesťanské pravdy bez libovolného výběru mezi nimi, znát je důkladně⁵⁹ a umět je též přiměřeně vysvětlit.
- Pomocí teologické formace prohloubit osobní víru kandidáta a také jeho vztah ke Kristu,⁶⁰ neboť „pravá teologie vychází z víry a má vést k víře“.⁶¹
- Zajistit solidní filozofickou přípravu⁶² pro hlubší pochopení a interpretaci lidské osoby, její svobody a jejího vztahu ke světu a k Bohu.⁶³
- Přivádět kandidáta k vnímání kulturního kontextu, dnešní doby a oblasti, kde se děje formace a kde bude probíhat jeho služba.

Podstatnou část této formace vykonává teologická fakulta.

3.2.4 Pastorační formace

Celá formace seminaristy je přípravou k přijetí podílu „na milosrdné lásce Ježíše Krista, dobrého pastýře.“⁶⁴ Charakter celé seminární formace je tedy zásadně pastorační.⁶⁵

Pastorační formace předpokládá specifickou teologickou reflexi, kterou je pastorální teologie. Vedle studia se tato pastorační formace uskutečňuje různými druhy pastoračních praxí, zharmonizovaných s celým formačním procesem. Kandidáti mají usilovat o:

- Poznání a hlubší přijetí Božího slova a snahu žít jím.
- Lepší pochopení liturgických obřadů, kterými Církev zpřítomňuje tajemství spásy.
- Vnímání Eucharistie jako *zdroje a vrcholu života Církve*.⁶⁶

⁵⁹ Srov. PDV 54.

⁶⁰ PDV 54.

⁶¹ PDV 53.

⁶² Srov. PDV 52, CIC, kán. 251.

⁶³ Srov. PDV 52.

⁶⁴ PDV 57.

⁶⁵ Srov. OT 4.

- Vnímavost k darům Ducha Svatého a schopnost nechávat se jím vést v pastorační službě.
- Citlivost pro pastorační službu, svědomitě a zralé přijetí vlastní odpovědnosti za církev v naší zemi, promyšlené hodnocení jevů a hledání řešení problémů ve světle víry.⁶⁷
- Osvojení si pastorační kompetence a příslušných metod, hlavně však způsobu existence a jednání „spojených se skutečnými city a jednáním Krista, Dobrého Pastýře“.⁶⁸ Pastýřská kompetence spočívá ve schopnosti vést druhé k osobnímu rozhodnému a zodpovědnému životu pod vedením Ducha Svatého. Pastýřská služba má podporovat samostatnost, svobodu a zodpovědnost věřících. Proto stěžejním bodem pastýřské služby je pomoc při rozlišování.

3.3 Jáhenská praxe

Jáhni, posílení svátostnou milostí, mají sloužit Božímu lidu ve společenství s biskupem a jeho kněžským sborem službou liturgickou, kazatelskou a charitativní.⁶⁹

Cílem jáhenské praxe kandidátů kněžství je postupné uvádění do pastorační praxe a do způsobu života vyplývajícího ze svátosti svěcení. Tato praxe je nezbytnou a povinnou⁷⁰ součástí přípravy na kněžství. Trvá jeden rok, jen ve výjimečných případech může být zkrácena, však nikdy na dobu kratší než šest měsíců, jak stanoví kanonické právo.⁷¹ Praxe probíhá především ve farnosti, v níž je jáhen ustanoven vykonávat službu, a v pravidelných několikadenních setkáních v semináři, která se konají po dobu celého jáhenského roku.

⁶⁶ Srov. SC 10.

⁶⁷ Srov. PDV 58.

⁶⁸ PDV 57.

⁶⁹ LG 29.

⁷⁰ Srov. CIC, kán. 1032 § 2.

⁷¹ CIC, kán. 1031 § 1.

3.3.1 Lidská formace

Jáhni mají najít svou identitu ve službě spojené s přijetím svátosti svěcení. Očekává se od nich poznání a přijetí svých schopností i omezení v pastorační službě, dále připravenost k nesení zodpovědnosti a ke spolupráci s biskupem a ostatními spolupracovníky v pastorační službě.

3.3.2 Duchovní formace

Jáhni se musí během této doby naučit v podmínkách určených pastorační službou ztvárnit svůj duchovní život, uchovat si duchovní řád dne i při pastoračním nasazení a hledat zdroje k prohloubení duchovního života.

V nové situaci jsou mladí jáhni vedeni k samostatné a věrné modlitbě breviáře, která je podstatnou součástí jejich jáhenské služby a zdrojem duchovního života. V této fázi formace mají budoucí kněží rovněž nacházet přiměřené způsoby duchovního doprovázení ze strany zkušených a vhodných kněží.

3.3.3 Intelektuální formace

Jáhni mají prohlubovat své teologické vzdělání a nabývané pastorační zkušenosti spojovat s teologickými poznatky. Teologické fakulty nabídnou v této souvislosti specificky zaměřený program vzdělávání pro tuto fázi formace.

3.3.4 Pastorační formace

Jáhni mají získat zkušenosti v oblasti katecheze i homiletické praxe, zacvičovat se do různých forem sociální komunikace, připravovat se na pastorační jednání jednotlivců i skupin, seznamovat se s pastorační situací diecéze a začlenit se do kněžského společenství.

3.4 Stálá formace kněží

Trvalá formace kněží je přirozeným pokračováním procesu zrání lidské a kněžské osobnosti. Má základ a původní motivaci v dynamismu svátosti kněžství, v lidských důvodech růstu, teologických důvodech a pastorační lásce.⁷² Jejím cílem je dotváření kněžské osobnosti, nalézání hlubší jednoty mezi jednotlivými aspekty kněžské činnosti⁷³ a také růst vědomí podílu kněze na spasitelném poslání církve.⁷⁴ Pro potřeby této formace bude vypracován samostatný dokument. Teologické fakulty nabídnou v této souvislosti specificky zaměřený program celoživotního vzdělávání jako intelektuální rozměr trvalé formace. Teologické fakulty nabídnou v této souvislosti specificky zaměřený program celoživotního vzdělávání jako intelektuální rozměr trvalé formace.

4. STRUKTURA KNĚŽSKÉHO SEMINÁŘE

4.1 Představení semináře

4.1.1 Diecézní biskup

Biskup, v jehož diecézi se nachází seminář nebo TK, určuje vše, co je nezbytné a nebo doporučené ve věcech vyššího řízení a správy semináře nebo TK, a bdí nad tím, aby byly věrně zachovávány předpisy, které on sám vydá.⁷⁵ Biskupovi záleží na tom, aby kandidátům byla zajištěna solidní formace. Proto je jeho prvořadým úkolem zajistit dostatečný počet vhodných vychovatelů, pečlivě vybraných, náležitě připravených a proniknutých kněžskými ideály.⁷⁶

Je vhodné, aby biskup seminář a také TK často navštěvoval, bděl nad formací svých kandidátů a bohoslovců a také aby získával po-

⁷² PDV 70.

⁷³ Srov. PDV 71 a 72.

⁷⁴ Srov. PDV 75.

⁷⁵ Srov. CIC, kán. 259.

⁷⁶ Srov. OT 5; PDV 66–67.

znatky o jejich povolání, povaze, zbožnosti a pokroku v přípravě na přijetí svátosti kněžství.⁷⁷

Úkolem biskupa je pracovat na tom, aby kněží a věřící považovali seminář za srdce místní církve a poskytovali mu rádi svou pomoc.

4.1.2 Formátoři

Při výběru formátorů je třeba konstatovat přítomnost jednak „charismatu“, které je plodem Boží milosti a navazuje na vrozené dispozice, dále pak dovedností, získaných během studia a kněžské praxe.⁷⁸ O volbě formátora by měly rozhodovat následující vlastnosti: hluboká víra, smýšlení v souladu s církví, pastorační citění, duch společenství, lidská zralost a psychická rovnováha, citová vyzrálost, komunikativnost, pozitivní i kritický pohled na současnou kulturu.

Účinnost výchovy záleží ve velké míře nejen na zralosti a síle osobnosti vychovatelů, ale též na jejich schopnosti spolupracovat a vytvářet mezi sebou opravdové společenství. „Jednota vychovatelů napomáhá nejen náležitému provádění výchovného programu, ale také a především poskytuje kandidátům názorný příklad a praktické uvedení do církevního společenství, které je základní hodnotou křesťanského života a pastorační služby.“⁷⁹

4.1.2.1 Rektor

Rektor svým jmenováním přejímá bezprostředně zodpovědnost za řádný chod semináře podle ustanovení řádu kněžského vzdělávání a řádu seminárního.⁸⁰ V osobě rektora nachází centrum své jednoty veškeré výchovné působení formátorů. Jeho služba je komplexní a týká se všech aspektů chodu semináře, tj. duchovního, pastoračního a administrativního.

⁷⁷ Srov. CIC, kán. 259 § 2.

⁷⁸ Srov. CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA. *Direttive sulla preparazione degli educatori nei seminari* (4. listopadu 1993), str. 25.

⁷⁹ PDV 66.

⁸⁰ Srov. CIC, kán. 261.

4.1.2.2 Vicerektor

Vicerektor je spolupracovníkem a zástupcem rektora, podílí se s ním na jeho povinnostech a odpovědnostech. Jeho příprava pro daný úkol je stejně důležitá jako v případě rektora. Jeho povinnosti a postavení jsou vymezeny seminárními stanovami nebo zvláštním dekretem biskupa.

4.1.2.3 Spirituál

Spirituál je zodpovědný v semináři za duchovní formaci kandidátů kněžství. K jeho úkolům patří zajištění duchovního vedení a pomoc při rozlišování povolání, výchova k modlitbě osobní i společné, péče o liturgii a ostatní duchovní program. Pro plnění těchto úkolů je nutné, aby spirituál byl osobou náležitě připravenou v oblasti duchovního života, pedagogiky i psychologie.

Spirituál má zajištěnou nezbytnou svobodu a ochranu v seminárním společenství, aby mohl vykonávat svou službu. Zároveň však je začleněn do vedení semináře.

4.1.2.4 Jiní vychovatelé

Jejich případná přítomnost v semináři je závislá na počtu bohoslovců a potřebách vyplývajících z jejich formace. Jejich povinnosti a postavení v semináři jsou vymezeny seminárními stanovami nebo zvláštním dekretem biskupa. Pro plnění jim svěřených funkcí se požaduje speciální příprava.

4.2 Kandidáti

Úvod: Charakteristika kandidáta, příprava a rozlišení

Známkou povolání ke kněžství je jednak vnitřní subjektivní přesvědčení člověka o tom, že je Bohem volán, jednak splnění vnějších podmínek způsobilosti ke kněžské službě, stanovených církví v příslušných dokumentech. Osobní touhu a potřebné vlastnosti má doprovázet správná motivace a plná připravenost jít za Božím voláním.

Církev má právo stanovit podmínky pro způsobilost a povinnost rozlišovat, zda kandidát tyto podmínky splňuje. Důležitý je rovněž úsudek církve o tom, zda jde skutečně o nadpřirozené povolání nebo o jinak motivované přání stát se knězem. Posledním důležitým kritériem v rozlišování povolání kandidáta tudíž je pozitivní hodnocení o jeho způsobilosti ze strany formátorů i členů seminární komunity.

4.2.1 Znamky kněžského povolání

Prozřetelnost „lidem od Boha vyvoleným k účasti na hierarchickém Kristově kněžství uděluje příslušné dary a pomáhá jim svou milostí.“⁸¹ Přesto je třeba zkoumat, zda uchazeč má pro kněžství požadované předpoklady, ke kterým patří:

- Správný úmysl (připravenost ujmout se kněžských úkolů z náboženských podnětů a svobodná volba).⁸²
- Duchovní způsobilost (láska k Bohu a k bližnímu, snaha o bratrství a schopnost sebezáporu, zdravá víra a vztah k církvi, apoštolská a misijní horlivost).
- Morální způsobilost (citová zralost, schopnost sexuální zdrženlivosti, upřímnost, dodržování slibu, stálá starostlivost o spravedlnost, duch přátelství a správné chápání svobody, zodpovědnost, pracovitost, ochota spolupráce s jinými, společenské vystupování apod.).
- Intelektuální způsobilost (schopnost správného a zdravého hodnocení situace, nadání postačující k vystudování teologické fakulty).
- Zdraví fyzické i psychické.
- Dobrá pověst.

Tyto předpoklady spojené s vnitřním přesvědčením o Božím volání lze považovat za známku povolání ke kněžství. Konečný úsudek o způsobilosti náleží biskupovi. „Biskup nebo příslušný představený

má povinnost nejen zkoumat způsobilost a povolání kandidáta, ale také je rozpoznat.“⁸³

4.2.2 Podmínky přijetí kandidáta

4.2.2.1 Kriteria pro přijímání do Teologického konviktu

- přiměřená lidská (morální a intelektuální) vyzrálost;
- duchovní vyzrálost;
- správný úmysl;
- psychické a fyzické zdraví.

Je třeba dbát na to, že „ačkoli církev zmíněné osoby hluboce respektuje, nemůže přijmout do semináře a připustit ke svátostnému svěcení ty, kdo praktikují homosexualitu, kdo projevují hluboce zakořeněné homosexuální sklony nebo podporují tzv. *gay kulturu*.“⁸⁴

Pro přijetí kandidáta je nutné, aby doložil potřebná fakta příslušnými dokumenty (rodný list, potvrzení o křtu, o svátosti biřmování, o církevním sňatku rodičů, životopis žadatele, maturitní vysvědčení, lékařské vysvědčení, doporučení kněze) a úspěšně absolvoval osobní pohovor s biskupem a komisí, jmenovanou biskupem.

4.2.2.2 Přijetí do semináře

K přijetí do semináře se vyžaduje:

- Doporučení ředitele TK.
- Úspěšné složení přijímacích zkoušek na teologickou fakultu.
- Pokud se uchází o přijetí do semináře kandidát, který neprošel formací v TK (např. laický student teologie), vyžaduje se pro ověření jeho způsobilosti ke kněžství zkušební doba v délce nejméně jednoho roku před přijetím do semináře. Diecézní bis-

⁸³ PDV 35.

⁸⁴ Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. Instrukce o kritériích pro rozlišování povolání u osob s homosexuálními sklony v souvislosti s jejich přijetím do semináře a připuštěním ke svátosti svěcení (4. listopadu 2005), č. 2.

kup rozhodne, jakou konkrétní náplň tato zkušební doba bude mít, tj. zda kandidát půjde do propedeutika nebo bude ve farnosti zkušného kněze.

4.2.3 Přípuštění k přijetí služeb, kandidatury a svěcení

Přípuštění k přijetí služeb, kandidatury a svěcení přísluší diecéznímu biskupovi nebo jinému ordináři. Při svém rozhodnutí se musí opírat o mínění kompetentních osob⁸⁵ a komise pro svěcení a služby.⁸⁶

4.2.3.1 Přípuštění k přijetí služeb a kandidatury

Podmínkou pro přijetí mezi kandidáty a pro přijetí lektorátu a akolytátu je absolvování určité části studia a pobytu v semináři. Během tohoto období má seminarista dozrát k pochopení duchovní, liturgické a praktické stránky služeb, kterými bude pověřen. Zvláště důležitý je duchovní dispozice ke službě a také sladění osobního povolání se službou lektora a akolyty. Přijetí mezi kandidáty jáhenství a kněžství se koná, když je známo, že úmysl žadatele dosáhl dostatečné zralosti a je podložený nezbytnými vlohami.

4.2.3.2 Přípuštění k přijetí svěcení

Církevní kompetentní autorita povolává kandidáty svěcení k jáhenství a ke kněžství na bázi dosažení morální jistoty založené na pozitivních argumentech ve prospěch způsobilosti kandidáta.⁸⁷ K těmto argumentům patří:

⁸⁵ KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Entre las más delicadas*. Okružní list Excelencím ctihodným pánům diecézním biskupům a ostatním ordinářům, oprávněným k přípuštění ke svěcením, o skrutiniích o způsobilosti kandidátů, Prot. č. 589/97, 10. listopadu 1997: *Notitiae*, 33 (1997), str. 495–506: v odstavcích 1,1.3 a příloze č. 2 dokument zmiňuje rektora semináře, ostatní formátory, faráře v místě bydliště, kněze odpovědného za pastorační praxi, některé osobně a tajně dotázané spolužáky.

⁸⁶ Tamtéž, příloha č. 3.

⁸⁷ Tamtéž, str. 495–506; *Communicationes*, 30 (1998) str. 50–59; CIC, kán.1052 § 1, spolu s kán. 1025 § 1–2 a kán. 1029.

Vlastnosti potřebné k přípuštění:

- Kandidát má být zdravý po stránce tělesné a vyrovnaný po stránce mentální. Má být také dostatečně lidsky vyzrálý.
- Kandidát má mít přirozené ctnosti: upřímnost, pracovitost, rozvážnost, poctivost, vytrvalost, pevnost přesvědčení, ducha oběti a služby, schopnost soužití a spolupráce.⁸⁸
- Kandidát má znát katolické učení a zastávat toto učení s pevným přesvědčením vůči postojům a názorům, jež jsou v rozporu s učitelským úřadem; má také chápat podstatu a cíle služby, která se přijímá skrze svátost svěcení.
- Kandidát má mít zájem o teologická studia. Má být schopen obstát při ověřování znalostí z teologických věd. Má mít v lásce Písmo svaté a má být schopen vykonávat službu slova.⁸⁹
- Kandidát má poslušně a s ochotou přijímat to, co rozhodnou představení. Má mít důvěru k pastýřům církve. Musí být schopen zachovávat církevní zákony.⁹⁰
- Kandidát má mít respekt vůči církevnímu majetku. Má mít odstup od hmotných věcí. Vlastní majetek má užívat se skromností. Má být vnímavý vůči chudým a trpícím.⁹¹
- Kandidát má mít jasné názory na podstatu a kladný význam celibátu. Má mít vyrovnaný postoj k ženě, obezřetnost, sebekontrolu v citovém životě, jemnost v jednání.⁹² Má být dostatečně citově vyzrálý a má mít ujasněnou svou pohlavní identitu.⁹³
- Kandidát má mít nadpřirozené ctnosti: ducha víry, lásku ke Kristu a církvi, ducha modlitby a věrnost v ní. Má být apoštolsky

⁸⁸ Srov. CIC, kán. 245 § 2 a 275 § 1.

⁸⁹ CIC, kán. 273.

⁹⁰ CIC, kán. 273.

⁹¹ CIC, kán. 282 § 1.

⁹² CIC, kán. 277 § 8, 285 § 1 a 2.

⁹³ „Církev... nemůže... připustit ke svátostnému svěcení ty, kdo praktikují homosexualitu, kdo projevují hluboce zakořeněné homosexuální sklony nebo podporují tzv. *gay kulturu*.“ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. Instrukce o kriteriích pro rozlišování povolání u osob s homosexuálními sklony v souvislosti s jejich přijetím do semináře a přípuštění ke svátosti svěcení, č. 2.

horlivý. Má mít v lásce liturgii. Má mít ducha odříkání a umrtvování.⁹⁴

- Kandidát má být schopen vyhodnotit situaci a převzít rozhodnutí, která je možné uskutečnit (realismus).
- Kandidát má být schopen společného života a spolupráce. Má být schopen racionálně plánovat práci. Má být citlivý pro bolest a bídu druhých.
- Kandidát má pravidelně využívat služby duchovního vedení.⁹⁵

Překážky pro přípuštění:

- Kandidát nemá být přípuštěn, jestliže se u něho vyskytují následující nedostatky: falešnost, sobectví, lakota, šplhounství, neúcta k celibátní čistotě, vzdorovitost, nedostatek čestnosti, špatný charakter, lenost, nezodpovědnost, tvrdohlavost, komplex méněcennosti, zanedbanost, aktivizmus, vyhledávání pohodlí, vyhledávání hmotných výhod pro vlastní rodinu, agresivita, pokrytectví, nadměrné užívání alkoholu, užívání drog nebo psychotropních látek, anormální afektivní tendence, pýcha, individualizmus.

4.2.4 Přestup bohoslovce během studia do jiného ústavu

Podmínky přijetí do semináře toho, kdo již pobýval v jiném institutu:

- Nejprve se získá svědectví jeho předchozího představeného (mělo by to platit přiměřeně i v případě propedeutika).
- Zjistí se okolnosti, příčiny a důvody jeho odchodu z institutu.
- Bedlivě se prozkoumá jeho úmysl a získá se důvěryhodné svědectví o jeho současném životě.
- Uchazeč, který byl z některého semináře nebo institutu propuštěn, nebo odešel sám pro kázeňské provinění nebo kvůli jednání neslučitelnému se stavem seminaristy, může být přijat do semi-

náře jen v mimořádném a dobře odůvodněném případě,⁹⁶ takže důvody k opětovnému přijetí musí naprosto jednoznačně a jistě převážít nad pochybnostmi.

- Pro ověření jeho způsobilosti ke kněžství, zvláště v případě cizince, se vyžaduje, aby nejméně jeden rok vypomáhal ve farnosti po boku zkušeného kněze.
- Do požadované doby přípravy na kněžství se započítávají pouze taková období, která proběhla úspěšně.

4.2.5 Odmítnutí uchazeče o přijetí a propuštění kandidáta během formace

Důvody k propuštění seminaristy (nebo odmítnutí kandidáta):

- Lidská nezralost: neschopnost samostatně a správně se rozhodovat a nést důsledky svých rozhodnutí.
- Závažné nedostatky v emocionální rovině (zřetel na celibát), disharmonická, podivínská či patologická osobnost.
- Neschopnost základní mezilidské komunikace, nedostatek respektu k druhým, destruktivní postupy v kritice.
- Závažné nedostatky v oblasti katolické víry a duchovní zralosti.
- Nedostatek nutných znalostí a intelektuálních schopností.
- Neschopnost podřízovat se a spolupracovat.
- Neschopnost převzít a plnit závazky diecézního kněze, jako nedostatek pastoračních vloh pro službu slova, pro vedení lidí, nedostatek psychické odolnosti: sklony k malomyslnosti, frustraci, neschopnost být sám nebo se prakticky o sebe a druhé postarat.

Nepřijatým a vyloučeným kandidátům je třeba pomoci nalézt jejich místo v církvi, což je úkolem osob zodpovědných za pastorační povolání v diecézích. Jim náleží též starost o ty, jejichž přijetí do formace bylo odloženo.

⁹⁴ CIC, kán. 245 § 2, 246.

⁹⁵ CIC, kán. 239 § 2 a 240 § 1.

⁹⁶ Srov. CIC, kán. 241 § 3; Instrukce Kongregace pro katolickou výchovu (8. března 1996); Okružní list Kongregace pro svátosti č. 587/97 (10. listopadu 1997), č. 8.

Závěr

Formaci kandidátů ke kněžství je třeba věnovat zvláštní pozornost. Vyplývá to ze složitosti i výzev dnešní společnosti, které bez pochyby zvyšují požadavky na poslání dnešního kněze, a tím též zvyšují riziko neúspěchu v případě, že kněz nebude dostatečně na výši svého úkolu. Kněz, který dnes dokončil přípravu v semináři, by měl být harmonickou osobností, mít hlubokou spiritualitu, teologickou kompetenci, pronikavou pastorační citlivost.⁹⁷ Je proto nezbytné, aby ti, na kterých spočívá zodpovědnost za formaci, byli skvěle připraveni k plnění svých úkolů a činili vše pro to, aby poskytli kandidátům formaci, která bude solidní a úplná.

Kandidáti si zase musí uvědomovat nezbytnost takové formace a spolupracovat na tom, aby dosáhli vhodné zralosti lidské, duchovní, intelektuální a pastorační, které jsou nezbytné pro to, aby se stali kněžími podle Srdce Ježíšova a aby mohli splnit oprávněné očekávání věřících v třetím tisíciletí.

⁹⁷ Srov. P. LAGHI. *Presentazione delle „Direttive sulla preparazione degli educatori nei seminari“*, *L'Osservatore Romano*, 12. ledna 1994, str. 4.

II. ŘÁD STUDIA KATOLICKÉ TEOLOGIE (RATIO STUDIORUM)

5. CÍL

Úkolem katolické teologie je vědecky reflektovat církví dosvědčovanou víru v Boha, který se v Ježíši Kristu definitivně zjevil pro spásu lidí. Proto se teologie musí zabývat člověkem a světem v souvislosti s touto vírou. Jednotlivé teologické disciplíny mají přispívat k dosažení tohoto úkolu různými obsahy a metodami.

Studium katolické teologie má umožnit budoucímu knězi znalost teologických metod. S jejich pomocí může dospět k hlubšímu porozumění teologii, prohloubením víry posílit svou identitu a teologicky odpovědně vnímat spásonosnou službu církve při hlásání, v liturgii a službě.

5.1 Víra církve a teologie

Teologie nachází základní jednotu ve spojení s církevním vyznáním víry. Víra, které se snaží teologie porozumět a kterou se snaží prohlubovat, je víra církve; víra, kterou vyznává společenství věřících, o kterou se stará a kterou autenticky vykládá řádný a mimořádný učitelský úřad, který byl ze strany Ježíše Krista svěřen apoštolům a jejich nástupcům. Jednota teologie vychází tedy z věřící církve; její společná víra se teologickou reflexí rozumově odůvodňuje a nově uskutečňuje.

5.2 Mnoho disciplin a jednota teologické vědy

Zmíněný původ a zaměření teologie se mají projevit v jednotlivých disciplínách s ohledem na jejich vlastní metody a také v tvorbě studijního plánu. Jednoty teologie nedosahujeme postupným přidává-

ním vědecké látky. Studentům se má spíš v průběhu studia ukázat, jak jsou jednotlivé prvky celku sestaveny ve vztahu k jádru jediné mnohotvárné víry.

5.3 Výzkum daných skutečností a rozumové proniknutí

Ze své podstaty a podle svého úkolu je teologie sjednocující vědou, která vychází ze zdrojů zjevení a která rozvíjí ve světle víry obsahy, jež ve zjevení nalézá, a to jak cestou výzkumu daných skutečností, tak cestou spekulativního zpracování. Obě tyto části teologie se nikdy nemohou zcela odloučit; neboť jsou mezi nimi neustálé vzájemné vztahy, jejich funkce se navzájem doplňují. Musí být proto stále udržovány v rovnováze, jedna cesta se nesmí pokoušet vytlačit druhou. Znamená to, že kandidátům kněžství se ukáže zvláštní ráz teologické reflexe. Druhý vatikánský koncil požaduje, aby se „bohoslovci učili hlouběji pronikat do tajemství spásy pomocí spekulace pod vedením svatého Tomáše a objevovali jejich vzájemnou souvislost, aby se dospělo k jejich dosažitelně nejlepšímu objasnění.”⁹⁸

5.4 Identita teologie a její význam pro život

Teologie si uchovává svou identitu. Nesmí se však uzavřít sama v sobě, ale otevírá se otázkám života a světa, které vyplývají z živého propojení teorie a praxe.

Vztah studia teologie k praxi vyžaduje, aby se studující existenciálně zabývali vyučovými obsahy. Nemá-li se teologie stát čistě teoretickou vědou, musí být zdůrazněn její spirituální rozměr a její význam pro život.

Je třeba vzít v úvahu význam teologie pro společnost a dnešní svět. Nemá-li se teologie stát vědou, která je životu a světu vzdálena, je třeba propojovat ji s jádrem nadějí a starostí lidí naší doby.⁹⁹ Zvýraznění spirituálního a společenského významu teologie je nezbytným předpokladem k objevení jejího pastorálního významu. Vzdělávání kněží je totiž vzděláváním duchovních pastýřů. Proto je třeba

⁹⁸ OT 16.

⁹⁹ Srov. GS 1.

zvýraznit ve všech disciplínách zvláštním způsobem také pastorační aspekt.

5.5 Důsledky pro studium

Jednotu teologie a její aktuálnost podporuje:

- upozorňuje-li se v jednotlivých disciplínách na tematické souvislosti a hlavní body,
- jsou-li podle možností nabízeny interdisciplinární předměty,
- jestliže se tematizují a v kurzech probírají naléhavé otázky (z hlediska pastorační praxe i z hlediska teologie).

6. TEOLOGIE V DIALOGU

„Církev musí navázat dialog se světem, ve kterém žije. Církev činí sebe samu slovem, poselstvím, dialogem. Toto hledisko je jedním z nejdůležitějších v současném životě církve.“¹⁰⁰

Jednota teologických disciplin se ukazuje zvláště zřetelně v tom, že základní témata a souvislosti nejsou záležitostmi pouze jednoho předmětu, ale musí být zohledněny ve všech, i když s různou podrobností u jednotlivých předmětů a tématik.

Studium teologie v naší době musí zvláště dbát na následující základní souvislosti: sounáležitost místní a univerzální církve, katolické církve a jiných křesťanských církví a společností, sounáležitost novozákonního a starozákonního Božího lidu, vztah křesťanské víry k víře jiných náboženství. Předpokladem a plodem takového dialogu je dokonalejší poznání vlastní víry a hlubší pochopení jiného přesvědčení.

6.1 Místní církev ve světové

Katolicita teologie zahrnuje její misijní rozměr. Studenti si mají osvojit porozumění pro misijní poslání a znalost potřeb celé církve,

¹⁰⁰ PAVEL VI. Encyklika *Ecclesiam suam* (6. srpna 1964), č. 67–68. In: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_06081964_ecclesiam_it.html

takže překonají hranice své diecéze, svého národa a obřadu; budou proniknutí duchem pravé katolicity.

Naléhavé pastorační, ekumenické a misijní problémy, které vznikají v různých částech světa, mohou vést díky partnerské výměně místních církví k novým odpovědím pro všechny zúčastněné. Tato celosvětová perspektiva teologie pomáhá studentům naplňovat vpravdě katolicky úkol evangelizace v dnešním světě.

Tímto úkolem se zabývá zvláště ekleziologie a pastorální teologie.

6.2 Jednota s jinými křesťanskými církvemi

Teologie musí odpovídat na ekumenické potřeby studiem všech společných pramenů a prohlubováním dialogu o kontroverzních otázkách různých církví a křesťanských společenství.

Základní orientaci má přitom poskytovat koncilní Dekret o ekumenismu a Ekumenické direktorium. Požadavek Druhého vatikánského koncilu – „aby katolíci s radostí uznávali a oceňovali pravé křesťanské hodnoty, pocházející ze společného dědictví, které jsou u bratří od nás odloučených“¹⁰¹ – předpokládá znalost nauky jiného křesťana, pronikání do jeho života z víry a výměnu duchovních zkušeností.

6.3 Souvislost s židovstvím

Víra v Ježíše Krista, syna Davidova a syna Abrahamova, obsahuje duchovní dědictví Izraele, kterému chtějí křesťané porozumět a které chtějí uchovat.

Při dialogu s Židy jde také o dialog uvnitř církve, dialog mezi první a druhou částí její bible, jak dokládá dokument Papežské biblické komise „Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Biblii“ (2001).

Osoba Ježíše Krista otevírá přístup k židovství, zároveň však poukazuje na rozdíly mezi židy a křesťany. Při studiu teologie má dia-

¹⁰¹ II. Vatikánský koncil. Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio* (21. listopadu 1964), č. 4. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha : Zvon, 1995.

log se židovstvím své místo především v biblických předmětech, ekleziologii, liturgické vědě a katechetice.

6.4 Spojení s ostatními náboženstvími

Ve světě narůstající mobility, celosvětové komunikace a přibývající migrace je pro teologii a vzdělání budoucích duchovních nezbytná znalost ostatních náboženství, schopnost vhodného a obezřetného dialogu s nimi.

Katolická církev neodmítá nic, co je v těchto náboženstvích pravdivé a svaté. S upřímnou vážností se dívá na jejich způsoby chování a života, pravidla a nauky. Ačkoli se v mnohém rozcházejí s tím, co ona věří a k věření předkládá, přece jsou nezřídka odrazem Pravdy, která osvětluje všechny lidi. Sama však hlásá a je povinna neustále hlásat Krista, který je „cesta, pravda a život“ (Jan 14,6), v němž lidé nalézají plnost náboženského života a skrze něhož Bůh všechno smířil se sebou. (Srov. 2 Kor 5,18–19) Proto církev nabádá své věřící, aby s rozvážností a láskou, prostřednictvím dialogu a spolupráce se stoupenci jiných náboženství uznávali, chránili a podporovali duchovní a mravní dobro i společensko-kulturní hodnoty, které u nich jsou, a přitom aby svědčili o křesťanské víře a životě.¹⁰²

Poznání jiných náboženství a dialog s nimi je při studiu svěřen především fundamentální teologii.

¹⁰² II. Vatikánský koncil. Deklarace o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate* (28. října 1965), č. 2. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha : Zvon, 1995.

7. CÍLE A OBSAHY STUDIA TEOLOGICKÝCH DISCIPLÍN

Níže vymezený obsah studia a zkoušek by měl být obsažen ve studijních plánech fakult, na kterých se studuje katolická teologie.

7.0 Úvod do teologie

Na začátek studia je zařazen základní kurz teologie, který umožňuje začátečníkům přístup k tajemství Krista a k dějinám spásy.

Cíl

Úvod do teologie sleduje tyto cíle: uvedení do víry a její teologické reflexe, do celku teologie v rozmanitosti jejích disciplín a v souvislosti s pastorační praxí.

Proto je třeba od úkolu tohoto základního kurzu teologie odlišit uvedení do metod a technik vědecké práce, také však předávání znalostí v jednotlivých teologických disciplínách.

Obsah

Úvod do teologie má rozšířit a prohloubit základní náboženské vědomosti, má nabídnout pomůcky k odůvodnění víry a jejímu slavení bohoslužbou, k integraci teologické reflexe a osobní víry.

Přitom je třeba probrat především následující obsahy: otázka po Bohu; Ježíš Kristus; církev; základní otázky křesťanského a církevního života; poslání a služby v církvi.

7.1 Skupina exegetických předmětů

Cíl této skupiny předmětů

Cílem studia exegetických předmětů je seznámení s biblickými tradicemi Starého a Nového zákona, znalost historické situace a prostředí biblických textů, teologicky odpovědná práce s nimi.

Oblasti této skupiny předmětů

Student se musí dobře orientovat v problematice inspirace a kánonu Písma svatého, musí znát a být schopen interpretovat základní texty Starého a Nového zákona. Dále má znát základy dějin Izraele a vznikající církve, literární proces vzniku Písma svatého. Na příkladech se má naučit používat metody interpretace textu, aby je s příslušnými pomůckami dokázal správně a samostatně použít u jiných textů Písma.

7.1.1 Starý zákon

Cíl studia

Cílem studia je znalost literárního vzniku spisů Starého zákona, schopnost interpretovat starozákonní texty pomocí exegetických metod, porozumění historickým a teologickým souvislostem, které tvoří pozadí starozákonního textu. Studenti se tak mají naučit porozumět vztahu Starého zákona k Novému a významu starozákonních textů pro život církve, liturgii a hlásání.

Obsahy studia a zkoušek

K úvodu do Starého zákona patří zejména:

- vznik jednotlivých starozákonních spisů a Starého zákona jako celku, tradování textu;
- literární charakter starozákonních spisů, jejich výpovědi o Božím zjevení;
- teologický význam starozákonních spisů;
- metody exegeze;
- dějiny Izraele a jeho okolí;
- podstata proroctví;
- zvláštní charakter mudroslovné literatury.

Exegeze Starého zákona interpretuje jako příklady hlavní texty Starého zákona a předkládá příslušná starozákonní teologická témata a problematiku.

Nezbytně k ní patří:

- výklad jedné z knih Pentateuchu nebo jiné historické knihy v souvislosti s příslušným pojetím dějin;
- výklad významné prorocké knihy se zdůrazněním hlavních témat prorockého hlásání;
- výklad žalmů různých literární druhů a podstatných částí knihy Job;
- syntéza základních otázek starozákonní teologie.

7.1.2 Nový zákon

Cíl studia

Cílem studia je znalost literárního vzniku spisů Nového zákona, schopnost interpretovat novozákonní texty pomocí exegetických metod, porozumění historickým a teologickým souvislostem, které tvoří pozadí novozákonního textu, zvláště porozumění Novým zákonem dosvědčované víry v Ježíše Krista. Studenti mají být schopni správně posoudit teologické impulsy Nového zákona a jejich význam pro víru církve a umět je odpovědně použít při hlásání a liturgii.

Obsahy studia a zkoušek

K úvodu do Nového zákona patří zejména:

- vznik novozákonních spisů a Nového zákona jako celku, tradování textu;
- literární charakter novozákonních spisů;
- teologický význam novozákonních spisů;
- forma a obsah svědectví o Ježíšovi v Novém zákoně;
- metody exegeze;
- hlavní rysy dějin vznikající církve.

Exegeze Nového zákona interpretuje jako příklady hlavní texty Nového zákona a předkládá příslušná novozákonní teologická témata a problematiku.

Nezbytně k ní patří:

- výklad jednoho synoptického evangelia nebo jeho části; patří sem zvláště základní prvky Ježíšova hlásání a působení;
- výklad jednoho Pavlova listu nebo tematické látky z Pavlových listů;
- výklad dalšího novozákonního spisu, především některého z janovských spisů.

7.2 Církevní dějiny

Cíl této skupiny předmětů

Cílem studia církevních dějin je poznání dějin církve, schopnost kritického používání pramenů církevních dějin a porozumění souvislostem v dějinách církve.

Cíl studia

Cílem studia je schopnost správně zařadit dokumenty, postavy a problematiku na základě solidních znalostí vzniku a vývoje církve v jejích různých projevech života. Studenti se mají naučit chápat kontinuitu, složitost i relativitu historického vývoje církve a dospět tak ke schopnosti utvořit si samostatný úsudek a jednat odpovědně v současnosti.

Obsahy studia a zkoušek

Základní vědomosti o vývoji církve v jejích různých projevech života: teologii, institucích, náboženských skupinách, pastorálním a spirituálním životě; rovněž znalost spojitosti těchto projevů s duchovními, politickými a společenskými skutečnostmi určité doby.

Přitom je třeba dbát na život církve ve starověku, středověku a novověku.

V oblasti dějin církve ve starověku mají studenti získat přiměřené znalosti patristické teologie.

7.3 Křesťanská spiritualita

Cíl studia

Ve spojení s duchovním životem, který student pěstuje jako jednotlivec nebo člen společenství kněžského semináře, popř. teologického konviktu, je úkolem kurzů z křesťanské spirituality reflektovat praxi duchovního života, předávat teoretické základy duchovního vedení a doprovázení a vést k poznání významných duchovních hnutí, podob a forem duchovního života.

Obsahy studia a zkoušek

Důležitými tématy jsou:

- základy křesťanské spirituality;
- velikonoční charakter křesťanské spirituality;
- význam svátostí pro duchovní život;
- formy modlitby a meditace;
- nauka o rozlišování duchů;
- spiritualita řeholního života a církevních společenství;
- významná duchovní hnutí v dějinách církve;
- učitelé duchovního života;
- formy lidové zbožnosti.

7.4 Systematické předměty

Cíl této skupiny předmětů

Cílem studia systematických předmětů je schopnost utvořit si filozoficko-teologický úsudek a argumentovat na základě znalosti filozofické tradice a věroučné nauky církve.

Cílové oblasti této skupiny předmětů

Student se má naučit chápat základní obsahy a problémy víry a křesťanského života, analyzovat je v jejich teologické a filozofické pod-

míněnosti a důsledcích, usuzovat ve světle Božího zjevení dosvědčovaného církví. Má-li být student schopen odpovědně předávat nauku víry, musí umět:

- interpretovat základní filozofické a teologické pojmy v současném jazykovém kontextu;
- chápat a aplikovat typické obsahy, pokusy o řešení problémů a modely z dějin teologie s jejich teoretickým, mravním a spirituálním významem;
- ovládat formy a logiku náboženského projevu, mravního usuzování a teologické argumentace.

7.4.1 Filozofie

Cíl studia

Cílem studia filozofie je poznání předpokladů lidského poznání, vyjadřování a jednání, schopnost odpovědně usuzovat a rozhodovat se. Specifickou filozofickou cestou k tomuto cíli je reflexe člověka o sobě, o jeho vztahu k světu a Bohu, možnostech i mezích poznání, zvláště vědeckého poznání.

S ohledem na studium teologie a následnou praxi má studium filozofie uschopnit studenta, aby v návaznosti na tomistickou tradici dokázal správně určit postavení náboženství a víry v lidském životě, sladit víru s požadavky rozumu a pochopit filozofické problémy a předpoklady, obsažené v teologických disciplínách. Dále mu má studium filozofie napomoci rozpoznat různorodé kořeny našeho myšlení ve filozofickém myšlení minulosti, porozumět tak lépe současným filozofickým proudům a dokázat určit zvláštní obtíže a styčné body rozhovoru víry se současným světem.

Obsahy studia a zkoušek

K filozofii patří zejména:

- filozofická antropologie;
- kosmologie;
- logika a epistemologie;

- metafyzika a filozofická nauka o Bohu;
- filozofická etika;
- dějiny filozofie;
- filozofie náboženství.

7.4.2 Fundamentální teologie

Cíl studia

Cílem studia je dosažení schopnosti rozumově obhájit křesťanskou víru před různými vědeckými a společenskými názory s ohledem na její základ ve zjevení.

Obsahy studia a zkoušek

K fundamentální teologii patří zejména:

- fenomén náboženství a různá náboženství, kritika náboženství;
- zjevení a víra;
- vztah církev a křesťanské víry.

7.4.3 Dogmatika

Cíl studia

Cílem studia je poznat a pochopit křesťanskou tradici s jejími biblickými základy, její historický vývoj a vnitřní jednotu. Studenti mají přitom získat schopnost sledovat setkání víry církve s otázkami doby a schopnost sloužit víře.

Obsahy studia a zkoušek

K dogmatice patří zejména:

- základy dogmatiky;
- nauka o Bohu;
- nauka o stvoření;
- christologie a soteriologie;

- nauka o milosti;
- nauka o církvi;
- nauka o svátostech;
- eschatologie;
- mariologie – buď v souvislosti s uvedenými traktáty nebo jako samostatný traktát.

7.4.4 Morální teologie

Cíl studia

Cílem studia je znalost základních otázek, podmínek a struktur mravního jednání. Studenti mají dospět na základě křesťanské víry a života k fundovanému úsudku ve všech oblastech lidské existence a pro mravnost významné praxe. Patří k tomu znalost filozoficko-etických a humanitních přístupů a také schopnost kriticky se s nimi vypořádat na základě biblických a teologických výpovědí o člověku.

Cílem studia je poznat sociální otázky a problémy, správně je analyzovat a vyložit ve světle evangelia na základě křesťanského chápání člověka. Studenti mají tak získat schopnost působit inspirativně a orientačně v různých sociálních oblastech.

Obsahy studia a zkoušek

K obecné morální teologii patří zejména:

- základy teologické etiky;
- prameny poznání a argumentace s ohledem na filozofickou etiku;
- prameny poznání a argumentace s ohledem na eticky významné teorie jiných věd;
- svoboda, svědomí, zákon;
- hřích a vina, obrácení a smíření.

K zvláštní morální teologii patří zejména:

- život z víry;
- ochrana lidského života;
- bioetika;

- pohlavnost, manželství a rodina;
- pravda, pravdivost, věrnost;
- odpovědnost za spravedlnost a mír.

7.4.5 Křesťanská sociální nauka

Cíl studia

Cílem studia je umět rozpoznat společenské otázky a problémy, přiměřeně je analyzovat a vyložit ve světle radostné zvěsti o křesťanském chápání člověka. Studenti mají být schopni působit inspirativním a orientujícím způsobem v různých oblastech společnosti.

Obsahy studia a zkoušek

- základy katolické sociální nauky; obsahy nejdůležitějších dokumentů katolické sociální nauky v souvislosti s jejich vznikem a významem pro současnost; reflexe sociálních principů osoby, solidarity, subsidiarity, obecného dobra a sociální spravedlnosti;
- znalost jedné sociální oblasti (hospodářská etika, politická etika, rodinná etika, etika práce) a rozdíly vzhledem k jiným systémům (liberalismus, socialismus);
- církevní pojetí důležitých otázek s pomocí jiných věd (ekonomie, sociologie, politologie, práva atd.): církev – společnost – stát, liberalismus a socialismus jako ideologie a politická hnutí, problematika rozvoje a míru.

7.5 Obory praktické teologie

Cíle této skupiny předmětů

Praktické obory mají předat vědecké předpoklady pro kněžskou službu a vytvořit první kontakty s praxí. Patří k tomu schopnost – s pomocí humanitních věd – analyzovat a z hlediska církve posuzovat situace, problémy, akce a sociální systémy. Student má za spolu-působení ostatních teologických disciplin nashromáždit a kriticky re-

flektovat první zkušenosti s praxí církevní služby. Na základě znalosti prakticko-teologické teorie má získat představy a koncepty jednání církve při hlásání Božího slova, slavení liturgie a ve službě bližnímu. Budoucí kněz má být schopen předávat víru, budovat a vést farnost, povzbuzovat věřící k službě, vést k náboženské socializaci, podporovat obnovu církve a evangelizaci okolního světa. Předpokládá to odpovídající schopnost vyjadřovat se a komunikovat. Má se naučit usměrňovat svou službu podle právních norem církve.

7.5.1 Pastorační teologie

Cíl studia

Cílem studia je znalost a exemplární analýza oblastí, institucí a funkcí církevní praxe a schopnost rozvíjet přiměřená kritéria a modely jednání církve na základě její nauky a života. Je přitom třeba dbát jak na trvalou výzvu křesťanské zvěsti, tak i na historické proměny jejího uskutečňování. Budoucí kněží mají být schopni zkoumat teologické, antropologické a společenské předpoklady církevní praxe, objevovat a posuzovat výzvy pro jednání církve v její nauce. Mají se tak seznámit s kritérii a modely jednání jak pro zvláštní kněžskou službu, tak i pro vybavení věřících k jejich službě a spolupráci služeb ve farnostech.

Obsahy studia a zkoušek

K pastorační teologii patří zejména:

- základy pastorační teologie (analýza situací a jejich teologická reflexe, historický a systematický úvod);
- teologie a budování farnosti: její struktura, vedení, vzorová těžiště práce ve farnosti, bohoslužba;
- svátostné slavení víry v základních situacích lidské existence s ohledem na farnost i společnost;
- nejdůležitější body pastorační práce jednotlivců, skupin a určitých prostředí;
- pastoračně poradenský rozhovor s jednotlivci a ve skupinách, ho-degetika;

- základní pastorálně psychologická orientace a zkušenosti;
- základy misiologie – hlásání evangelia;
- sociální a charitativní služba církve.

7.5.2 *Pedagogika náboženské výchovy a katechetika*

Cíl studia

Cílem studia je získání didaktické kompetence s ohledem na praktickou činnost církve. Spolupůsobí přitom názory a metody teologických a didakticko-humanitních disciplin, které jsou předávány komplexním bádáním, výukou a jednáním. Studenti tak mají získat schopnost posuzovat s vědeckou informovaností všechny náboženské výukové procesy v církvi, škole a společnosti a odůvodněně jednat.

Obsahy studia a zkoušek

K pedagogice náboženské výchovy a katechetice patří zejména:

- teorie a didaktika náboženských výukových procesů; základní problém: náboženství/víra a výuka (výchova, vyučování); úvod do sledování, analýzy, plánování a praxe náboženských výukových procesů;
- náboženská výchova v rodině;
- teorie a didaktika vyučování náboženství; základní rysy teorie vyučování náboženství; základní problémy výběru a předávání obsahů/cílů vyučování náboženství; základní kategorie metodiky vyučování;
- teorie a didaktika farní katecheze;
- církevní práce s mládeží;
- církevní vzdělávání dospělých.

7.5.3 *Homiletika*

Cíl studia

Cílem studia je tematizace teoretických východisek a praktických možností křesťanského hlásání ve farnosti. Mají být přitom probrány

teologické a komunikační problémy hlásání, které poslouží porozumění a praxi církevního hlásání (především při bohoslužbě). Studenti mají být teologicky, duchovně a komunikativně uschopněni k vykonávání kněžského úkolu hlásat; tato schopnost se musí rozvíjet v následujících fázích vzdělávání.

Obsahy studia a zkoušek

K homiletice patří zejména:

- teologická hodnota kázání;
- praktická práce s Písmem svatým;
- kázání jako komunikační proces;
- jazykové problémy náboženské mluvy;
- posluchač kázání;
- příprava na kázání a rozhovory o kázání;
- formy a obsahy kázání;
- hlásání v různých sdělovacích prostředcích;
- rétorika;

Studijní plány jednotlivých fakult mohou stanovit hlasový výcvik jako předpoklad rétoriky.

7.5.4 *Liturgika*

Cíl studia

Cílem studia je poznat smysl, podstatu a uskutečňování liturgie církve. Mají být přitom probrány podmínky, struktury, prvky a výrazy liturgie s její dějinnou hodnotou a současnou podobou. Student má také získat jazykovou, komunikativní a estetickou kompetenci, která se vyžaduje ke slavení liturgie. Budoucí kněží mají být uschopněni odpovědně provádět svou liturgickou službu jako předsedající liturgických shromáždění, zpřístupňovat v různých oblastech kněžské činnosti porozumění liturgickým úkonům a vést věřící k převzetí jejich úkolů při liturgickém slavení.

Obsahy studia a zkoušek

K liturgice patří zejména:

- antropologické aspekty (např. postoje očekávání, schopnost slavit liturgii, jazyk a znamení, psychologické zákonitosti skupiny, liturgie ve společenském a kulturním kontextu, nekřesťanské formy kultu);
- teologické aspekty (např. slavení Kristových tajemství slovem a svátostí, symbol a ritus, dějinná podmíněnost, řád a svoboda, nositelé liturgie);
- slavení Eucharistie jako centrum života farnosti;
- slavení ostatních svátostí,
- rozvíjení velikonočního tajemství v jednotlivých obdobích liturgického roku;
- slavení Denní modlitby církve a bohoslužby slova.

7.5.5 Církevní právo

Cíl studia

Cílem studia je úvod do právních norem, uspořádání a života církve. Studenti mají získat teologicky fundované a právně orientované porozumění církvi. Vedle potřebných znalostí církevního práva mají získat schopnost vykonávat kněžskou službu při zachování právního řádu a se znalostí právních možností. Dále mají získat schopnost rozpoznat a posoudit význam konkrétních věcí pro církevní právo.

Obsahy studia a zkoušek

K obsahu studia a zkoušek patří zejména:

- teologické místo a ekleziologická funkce církevního práva;
- základní pojmy a normy církevního práva;
- budování církve podle právního uspořádání;
- právní ustanovení pro službu hlásání;
- právní ustanovení pro službu posvěcování;
- základy konfesního práva.

Při studiu je třeba poukázat na historicko-právní souvislosti. Má se také poukázat na procesní normy, disciplinární a trestní právo. Je třeba zmínit se o ustanoveních pro ekumenickou praxi a o právních problémech ekumenismu. Zmíněno má být i lokální církevní právo.

8. CÍLE A OBSAHY STUDIA DALŠÍCH KURZŮ

Následující kurzy představují integrální součást teologického vzdělání.

Diecézní ustanovení určují, v jaké míře se uskutečňování svěřuje fakultě, popř. vysoké škole nebo kněžskému semináři, popř. teologickému konviktu.

Praktická organizace kurzů se řídí zvláštností jednotlivých tematických okruhů a může se uskutečňovat nabídkou specifických obsahů z neteologických oblastí v příslušných teologických disciplínách.

8.1 Vztah k přírodním vědám

Současné studium teologie musí brát patřičně v úvahu, že se v naší době velmi rozvinuly přírodní vědy a technika a úspěšně zkoumají hmotný svět. V oblasti vzdělání a současném způsobu myšlení a života mají přírodovědné disciplíny a technika velký vliv.

Proto se má studium a vzdělávání budoucích duchovních postarat také o vhodné kontakty s přírodními vědami.¹⁰³ Jde především o následující cíle:

- seznámit se s otázkami v oblasti antropologické a etické, ke kterým vede vědeckotechnický pokrok;
- lepší porozumění technické civilizaci a jejím antropologickým důsledkům.

Jako formy k dosažení těchto cílů se nabízejí: hostovské přednášky přírodovědců, interdisciplinární semináře, možnosti setkat se a vést dialog. Mezi teologickými disciplínami se tyto otázky týkají zejména: filozofie/filozofické antropologie, morálky, křesťanské sociální nauky a pastorální teologie.

¹⁰³ Srov. OT 15.

8.2 Zapojení humanitních věd

K hlubšímu porozumění lidskému životu může studentům pomoci psychologie, pedagogika a sociologie. Tyto vědy vytvářejí diferencovaný soubor předmětů, z nichž ovšem mohou být do vzdělávání převzaty jen vzorové a pastoračně důležité prvky.

Cílem studia je seznámení s poznatky a problematikou humanitních a společenských věd, neboť objasňují antropologické předpoklady a podmínky víry a jejího rozvoje a mohou posloužit didaktickému a komunikativnímu jednání v pastoraci.

Jako pastoračně významné oblasti problémů se nabízejí především:

- víra a křesťanská mravnost z hlediska humanitních věd;
- životní cyklus a projevy víry v průběhu života;
- žena a muž v jejich pohlavní rozlišenosti z hlediska psychologického a sociologického; život v manželství a rodině a život osamělých;
- projevy a příčiny patologických změn duševního života;
- zdraví a nemoc, zaměstnání, neschopnost pracovat, ztráta práce, důchodový věk – s jejich významem pro krizi života a víry;
- struktury, formy a prostředky sociální komunikace s jejich významem pro předávání víry.

8.3 Křesťanské umění

„Během filozofického a teologického studia ať klerici studují také dějiny a vývoj sakrálního umění a také zdravé zásady, podle nichž se má sakrální umění vytvářet. Tím se má docílit, aby si vážili úctyhodných církevních památek a chránili je a aby mohli dobře radit umělcům při jejich tvorbě.“¹⁰⁴

Důležitými tématy jsou:

- hlavní epochy umění, zvláště křesťanského umění – až po současné umění;
- křesťanská ikonografie (porozumění obrazům a symbolům);

- duchovní proudy v literatuře;
- výklad proměn liturgie a zbožnosti v církevní architektuře a zobrazování;
- péče o církevní umělecké památky.

8.4 Církevní hudba

„Církevní hudební tradice představuje nedocenitelný poklad, který vyniká nad ostatní umělecké projevy především tím, že je to bohoslužebný zpěv, vázaný na slova liturgie, a tak tvoří nezbytnou nebo integrující součást slavné liturgie... V seminářích... ať se klade důraz na hudební vzdělání a praxi.“¹⁰⁵

Je třeba dbát o následující schopnosti a poznatky:

- ovládání liturgického zpěvu;
- zpěv s farním společenstvím;
- dějiny, zvláštnost a použití církevních zpěvů a gregoriánského chorálu;
- znalost předpisů o církevní hudbě.

8.5 Diecéze: její dějiny a podoba

Život církve a pastorační práce se uskutečňuje v duchovně svěbytných oblastech. Odpovědné vyrovnání s tradicí v pozitivním smyslu slova předpokládá znalost diecéze a její vzniklé podoby.

Důležitými tématy jsou:

- historický vývoj;
- společenské struktury;
- kulturní charakter;
- lidové projevy života církve.

¹⁰⁴ SC 129.

¹⁰⁵ SC 112, 115.

9. STRUKTURA A ORGANIZACE STUDIA

9.1 Znalost jazyků

Vzhledem k studiu Písma svatého je potřeba vyžadovat znalost řečtiny, která umožní práci s původním textem. Z hebrejštiny je třeba vyžadovat znalost, která při exegezi umožní práci s původním textem za pomoci mluvnice a slovníku. Z latiny je třeba vyžadovat znalost, která je nezbytná ke studiu pramenů v povinných předmětech.

Studium hebrejštiny, řečtiny a latiny musí být ukončeno nejpozději před započítáním studia dogmatické teologie.

Ze světových jazyků (angličtiny, španělštiny, francouzštiny a pro potřeby teologie němčiny, italštiny a polštiny) je potřeba vyžadovat znalost alespoň jednoho z těchto jazyků na úrovni schopnosti komunikace ve svém oboru.

9.2 Základní prvky studijního řádu

9.2.1 Doba studia

Studium teologie zaujímá nejméně 10 semestrů.

9.2.2 Povinné předměty

Následující seznam uvádí doporučené semestrální hodiny povinných předmětů. Započítány jsou přednášky, přípravné semináře a povinné semináře.

	počet semestrálních hodin	počet kreditů podle ECTS
– úvod do teologie	2	3
– Starý zákon	10	15
– Nový zákon	12	18
– církevní dějiny	12	18
– patrologie	2	3
– filozofie	20	30
– fundamentální teologie a religionistika	10	15

– dogmatika	20	30
– křesťanská spiritualita	2	3
– morální teologie a sociální nauka církve	18	27
– pastorální teologie	8	12
– pedagogika, psychologie a katechetika	8	12
– homiletika	2	3
– liturgika	12	18
– církevní právo	10	15
– metodologie vědecké práce	2	3
– kurzy hebrejštiny, řečtiny a latiny	18	27
– volitelné a doplňující kurzy	16	24
celkem:	184	276

Studenti teologie si vybírají další volitelné předměty, kterými doplňují vzdělání vzhledem ke své specializaci nebo dalšímu zaměření studia.

9.2.3 Povinné semináře

Studijní plán fakulty stanoví počet povinných seminářů. Za minimum je třeba považovat po jednom semináři z biblické, historické či praktické oblasti, morální teologie a dogmatické teologie.

9.2.4 Nejvyšší počet povinných hodin

Jednotlivé fakulty doplní doporučený studijní plán podle svých specifik a preferencí. Ve studijních plánech však součet přednášek a seminářů, za které lze získat předepsaných 300 ECTS, nesmí přesahovat počet 200 semestrálních hodin.

9.2.5 Průběh studia

Počet povinných hodin má ve vyšších semestrech klesat, aby se tak získalo více času pro individuální studium vzhledem k tématu diplomové práce.

9.2.6 Specializace vzhledem k diplomové práci

Specializace vzhledem k diplomové práci má umožnit prohloubení a doplnění studia. Může se orientovat jak podle studovaných předmětů, tak i podle oblastí činnosti. Pro specializaci vzhledem k diplomové práci připadají v úvahu všechny předměty příslušného oboru, i takové, které nepatří k povinným. S ohledem na připravovanou diplomovou práci má toto studium důkladněji uvést do tematiky.

9.3 Základní prvky zkušebního řádu

9.3.1 Význam zkoušek

Zkoušky mají umožnit uspořádání a hodnocení studia s ohledem na vědeckou kvalifikaci a praxi povolání.

Z toho vyplývají tři aspekty:

- zkoušky musí přispívat k tomu, že student považuje studium za smysluplné a dosáhne cíle studia;
- zkoušky mají pomoci vyučujícím i studentům, aby zjistili, zda a nakolik bylo či nebylo dosaženo cílů studia;
- zkoušky mají ověřit, zda student dosáhl takové teologicko-vědecké úrovně, která ho uschopňuje k vykonávání kněžského povolání.

9.3.2 Závěrečná zkouška

Studium se uzavírá ve fázi základního vzdělání (státní) závěrečnou zkouškou. Tvoří ji obhajoba diplomové práce a zkouška z hlavních teologických předmětů. Zkoušky je možné skládat po částech. Podrobnosti stanovují studijní plány jednotlivých fakult.

9.4 Formy teologické výuky

Úkolem přednášek je představit výstižným a systematickým způsobem základní obsahy disciplin. Pro didaktickou hodnotu přednášek je rozhodující, aby byly koncipovány jako řešení problémů, aby byli studentům srozumitelné a byly pomůckou k soukromému studiu.

Cvičení vedená s vyučujícími ve vztahu k přednáškám mají umožnit vědecký rozhovor, z něhož vyplynou tvůrčí impulsy a myšlenky, rovněž podněty a nadšení k práci. Semináře mají být vytvořeny tak, aby podporovaly aktivní účast studentů na vzdělání a hlubší proniknutí do zvolené tematické oblasti.

Všechny disciplíny musí dbát na propojení vědecké teologické práce s pastorační praxí. Doporučujeme, aby se toto propojení ukazovalo na příkladech v seminářích.

V jednotlivých vzdělávacích institucích se mají vyučující dohodnout, aby studenti nevyslechli určité problémy opakovaně, jiné pak zcela postrádali. Správným rozdělením úkolů ve vztahu k určitým tématům se rovněž má ukázat jednota teologie.

9.5 Studium dalšího oboru

Zpravidla nelze studovat další obor z důvodu odborných nároků na studium teologie a přípravy na kněžskou službu. O výjimkách rozhoduje rektor semináře; studium dalšího oboru nesmí začít během prvních dvou semestrů z důvodu zvláštních požadavků v tomto období.

9.6 Studijní poradce

Studijní poradce je zkušený pedagog pověřený děkanem fakulty, který má studentovi napomoci uspořádat vlastní studium obsahově a časově tak, aby dokázal dosáhnout cíle studia.

Zvláště má studentovi individuálně pomoci nacházet a rozvíjet vlastní způsoby studia, které mu umožní přístup k hlubokému a plodnému studiu.

OBSAH

Seznam použitých zkratk	1
Decretum	4
Dekret	5

Úvod	9
------	---

I. ŘÁD PRO FORMACI (RATIO FORMATIONIS)

1. KNĚŽSKÁ IDENTITA	11
1.1 Věřoučné chápání služebného kněžství	11
Podstata kněžství	11
Poslání a úkoly kněze	13
1.2 Charakteristika diecézního kněze	14
1.3 Charakteristika kněze v různých formách zasvěceného života	17
1.4 Vzájemný vztah všech forem kněžství a společný podíl na pastoraci	18
2. OBLASTI KNĚŽSKÉ FORMACE	18
Úvod: Závaznost pro všechny formy a ve všech etapách	18
2.1 Lidská formace	19
2.2 Duchovní formace	19
2.3 Intelektuální formace	20
2.4 Pastorační formace	20
3. ETAPY FORMACE	20
3.1 Teologický konvikt	20
3.1.1 Lidská formace	21
3.1.2 Duchovní formace	21
3.1.3 Intelektuální formace	22
3.1.4 Pastorační formace	22
3.2 Kněžský seminář	22
3.2.1 Lidská formace	23
Kritéria dosažené lidské zralosti	24
3.2.2 Duchovní formace	24
3.2.3 Intelektuální formace	25
3.2.4 Pastorační formace	26

3.3 Jáhenská praxe	27
3.3.1 Lidská formace	28
3.3.2 Duchovní formace	28
3.3.3 Intelektuální formace	28
3.3.4 Pastorační formace	28
3.4 Stálá formace kněží	29

4. STRUKTURA KNĚŽSKÉHO SEMINÁŘE	29
4.1 Představení semináře	29
4.1.1 Diecézní biskup	29
4.1.2 Formátoři	30
4.1.2.1 Rektor	30
4.1.2.2 Vicerektor	31
4.1.2.3 Spirituál	31
4.1.2.4 Jiní vychovatelé	31
4.2 Kandidáti	31
Úvod: Charakteristika kandidáta, příprava a rozlišení	31
4.2.1 Znamky kněžského povolání	32
4.2.2 Podmínky přijetí kandidáta	33
4.2.2.1 Kritéria pro přijímání do Teologického konviku	33
4.2.2.2 Přijetí do semináře	33
4.2.3 Připuštění k přijetí služeb, kandidatury a svěcení	34
4.2.3.1 Připuštění k přijetí služeb a kandidatury	34
4.2.3.2 Připuštění k přijetí svěcení	34
Vlastnosti potřebné k připuštění	35
Překážky pro připuštění	36
4.2.4 Přestup bohoslovce během studia do jiného ústavu	36
Podmínky přijetí do semináře toho, kdo již pobýval v jiném institutu	36
4.2.5 Odmítnutí uchazeče o přijetí a propuštění kandidáta během formace	37
Důvody k propuštění seminaristy (nebo odmítnutí kandidáta)	37
Závěr	38

II. ŘÁD STUDIA KATOLICKÉ TEOLOGIE (RATIO STUDIORUM)

5. CÍL	39
5.1 Víra církve a teologie	39
5.2 Mnoho disciplin a jednotu teologické vědy	39
5.3 Výzkum daných skutečností a rozumové proniknutí	40
5.4 Identita teologie a její význam pro život	40

5.5 Důsledky pro studium	41
6. TEOLOGIE V DIALOGU	41
6.1 Místní církve ve světové	41
6.2 Jednota s jinými křesťanskými církvemi	42
6.3 Souvislost s židovstvím	42
6.4 Spojení s ostatními náboženstvími	43
7. CÍLE A OBSAHY STUDIA TEOLOGICKÝCH DISCIPLÍN	44
7.0 Úvod do teologie	44
<i>Cíl</i>	44
<i>Obsah</i>	44
7.1 Skupina exegetických předmětů	44
<i>Cíl této skupiny předmětů</i>	44
<i>Oblasti této skupiny předmětů</i>	45
7.1.1 Starý zákon	45
<i>Cíl studia</i>	45
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	45
7.1.2 Nový zákon	46
<i>Cíl studia</i>	46
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	46
7.2 Církevní dějiny	47
<i>Cíl této skupiny předmětů</i>	47
<i>Cíl studia</i>	47
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	47
7.3 Křesťanská spiritualita	48
<i>Cíl studia</i>	48
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	48
7.4 Systematické předměty	48
<i>Cíl této skupiny předmětů</i>	48
<i>Cílové oblasti této skupiny předmětů</i>	48
7.4.1 Filozofie	49
<i>Cíl studia</i>	49
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	49
7.4.2 Fundamentální teologie	50
<i>Cíl studia</i>	50
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	50
7.4.3 Dogmatika	50
<i>Cíl studia</i>	50
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	50
7.4.4 Morální teologie	51
<i>Cíl studia</i>	51
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	51

7.4.5 Křesťanská sociální nauka	52
<i>Cíl studia</i>	52
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	52
7.5 Obory praktické teologie	52
<i>Cíl této skupiny předmětů</i>	52
7.5.1 Pastorační teologie	53
<i>Cíl studia</i>	53
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	53
7.5.2 Pedagogika náboženské výchovy a katechetika	54
<i>Cíl studia</i>	54
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	54
7.5.3 Homiletika	54
<i>Cíl studia</i>	54
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	55
7.5.4 Liturgika	55
<i>Cíl studia</i>	55
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	56
7.5.5 Církevní právo	56
<i>Cíl studia</i>	56
<i>Obsahy studia a zkoušek</i>	56
8. CÍLE A OBSAHY STUDIA DALŠÍCH KURZŮ	57
8.1 Vztah k přírodním vědám	57
8.2 Zapojení humanitních věd	58
8.3 Křesťanské umění	58
8.4 Církevní hudba	59
8.5 Diecéze: její dějiny a podoba	59
9. STRUKTURA A ORGANIZACE STUDIA	60
9.1 Znalost jazyků	60
9.2 Základní prvky studijního řádu	60
9.2.1 Doba studia	60
9.2.2 Povinné předměty	60
9.2.3 Povinné semináře	61
9.2.4 Nejvyšší počet povinných hodin	61
9.2.5 Průběh studia	61
9.2.6 Specializace vzhledem k diplomové práci	62
9.3 Základní prvky zkušebního řádu	62
9.3.1 Význam zkoušek	62
9.3.2 Závěrečná zkouška	62
9.4 Formy teologické výuky	62
9.5 Studium dalšího oboru	63
9.6 Studijní poradce	63